



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**ELIESER GAD**

1771—1838

ET LILLE OMRIDS AF  
ELIESER GADS LIV  
(1771—1838)

ET LILLE OMRIDS AF  
**ELIESER GADS LIV**

(1771—1838)

EFTER MUNDTLIGE BERETNINGER OG ERINDRING  
FORTALT AF HANS NÆSTÆLDSTE DATTER

UDFØRLIGERE OMARBEJDET  
1870 I GAUERSLUND PRÆSTEGAARD

AF

AGNES J. GAD

*TRYKT SOM MANUSKRIFT*

G. E. C. GADS FORLAG · KØBENHAVN · 1931

S. L. MØLLERS BOGTRYKKERI - KØBENHAVN  
311531

**M**IN kjære Fader, *Elieser Gad*, er født den 11. Juli 1771, Vejby Præstegaard i Frederiksborg Amt, og var en Søn af Provst Jørgen Gad og Denne's tredie Hustru, Elsebeth Hammer; — den tyvende af tre og tyve Börn.

Hans Fader var en meget virksom og retsindig Mand. Han havde med Omhyggelighed sørget for at give alle sine ældre Börn en god Opdragelse, men nu var han bleven gammel og svag, og kunde ej paa samme Maade tage sig af de yngre. Vel blev der antaget en Hovmester til min Fader og hans jævnaldrende Brødre, da han endnu var ganske lille; men det var et Menneske, som just ikke var skikket til at undervise smaa Börn, da han ménte at skulle udrette mest med Tampen; og da Farmoder engang opdagede, at der ikke var hélt igjen af Faders Ryg, blev Hovmesteren afskediget, og der blev ingen anden antaget. —

Derpaa henrandt flere Aar, som kun anvendtes til Leg, déls med Sødskende, déls med Bønderbörnene i Sognet.

Hos Farfader's blev der i enkelte Retninger overholdt en streng Form, saaledes maatte de ukonfirmerede Börn altid staa op ved Bordet og spise o. s. v. Faders Forældre vilde ligeledes, at Bønderbörnene skulde behandle deres Börn med en vis Respekt; de skulde tiltale dem med »Han«, og altid sige »Mosjø

Gad« för deres Døbenavn. Denne Formalitet blev ogsaa iagttaget mod »Mosjø Gad Elieser«; — men i alle andre Henseender var han ganske deres Kamerat; han var ligesaa uvidende, ligesaa klodset og talte ligesaa bredt sjællandsk, som nogen af dem. Saaledes hengled Tiden uden nogen mærkelig Forandring, til han var i sit 14de Aar.

Da døde Degnen i Vejby, og i hans Sted blev ansat en Student ved Navn Isak Bendtsen, som var gift med en Søster til Farmoder (Marie). Hos ham kom Drengene til at gaa i Skole, og han forstod at give sin Undervisning en saadan Interesse, at Elieser fra den Tid af forsagede al Legen — og læste baade tidlig og sildig. —

Efter to Aars Forløb troede den beskedne Degn, at hans kjære Elev kunde gjøre bedre Fremgang i en Latinskole, hvorfor det blev bestemt, at Fader skulde til Frederiksborg. Og ved en foreløbig Examination af den derværende Rektor, Povl Bendtsen, fik han ogsaa Plads i Skolens øverste Klasse. — Men nu begyndte en meget trist Tid. — Gamle Farfader, som i de sidste Aar havde været svag og havt en af sine ældre Sønner til Kapellan, af hvem Fader ogsaa var bleven konfirmeret, blev nu meget syg og døde den 28de December 1786. —

Fader skulde begyndt sin ny Skolegang i de første Dage af Januar 87; men hans Rejse fra Hjemmet maatte udsættes nogle Dage, for at han først kunde følge sin Fader til Graven. Dagen efter forlod han sin kjærlige Moder, som nu kun havde ringe Midler til at opdrage sine endnu uforsørgede otte Börn. —

Faders Fremtræden første Gang i en offentlig Skole var højst elendig. Han havde allerede dengang meget svage Øjne, hvorfor hans forrige omhyggelige Lærer havde skaffet ham et Par Brillor (Næsebriller, som man dengang brugte dem, til at klemme fast paa Næsen), og hos ham havde han sin Plads nærmest

Vinduet. I Skolen fik han derimod nederste Plads, som var en mørk Krog. Da han nu første Gang skulde overhøres, og Rektoren havde faaet sine Brillen klemt fast, tog Fader ogsaa sine frem og satte dem paa til almindelig Forundring. »I er en Æsel,« udbrod Rektoren forbitret, »vil I gjøre Nar af en gammel Mand!« Den forknytte Dreng maatte altsaa gjemme Brillerne, hans Øjne bleve fulde af Taarer, og han kunde ikke fremstamme et eneste Ord; da Rektoren i nogen Tid havde examineret ham uden at faa Svar, sluttede han endelig med de Ord: »I er en stor Æsel, og dersom I ikke lærer Jer Lektie bedre en anden Gang, saa skal jeg slaa Jer paa Siden af Hovedet, saa at I skal blive siddende paa Væggen!« — Saaledes var Begyndelsen, og lignende blev hver kommende Dag; thi efter den Tids Indretning læste Rektoren selv alle Ting med den saakaldte »Mesterlektie«.

Udenfor Skolen gik det ham ligesaa ubehageligt; hans Skolekammerater lo af hans klodsede Manerer og vrængede af hans sjællandske Udtale. Derfor blev han dagligt mere indesluttet og forknyt. Naar han kom af Skole, skyndte han sig i Almindelighed hjem for at undgaa de andre Dreng; — dog tog et Par Gange hans Sind en anden Retning, og han gennempryglede sine Plagere ret dygtigt; thi han var en af de Største og Stærkeste i hele Skolen.

Han logerede hos en Garver der i Byen, baade Denne og Kone vare skikkelige gamle Folk, som samvittighedsfuldt sørgede for, at han fik Mad, Lys og Varme i rette Tid; men mere forstode de ikke at gjøre for ham. —

Da han ikke maatte bruge Brillen paa Skolen, begyndte han at lære alle sine Lektier ordret udenad, saa han kunde ramse dem op paa sine Fingre. Men naar han kom paa Skolen, saa' Rektorens alvorlige Ansigt og hørte de andre Disciple's Latter, blev han ganske forvirret og kunde ikke faa et Ord frem; det



blev ham Alt siddende i Halsen, saa han var nærved at kvæles. —

Saaledes gik Dag efter Dag, han var Fortvivlelsen nær! — En Dag, da han var træt af at læse, gik han ud i Guds fri Natur og ind i Skoven. Han fordybede sig i sørgelige Tanker og bad ret inderligt til Gud, at han dog snart maatte dø, da han ikke følte Kraft til længere at bære et unyttigt Liv.

Som han saaledes gik, mødte ham en Jomfru Lottrup, en Veninde af hans ældre Søstre. Hun havde med Bedrøvelse hørt, at det gik ham saa daarligt i Skolen; nu talte hun kjærligt til ham, trøstede og opmuntrede ham, samt bad ham ret ofte at besøge hendes Forældre, som boede i Hillerød; — hvilket han ogsaa gjorde et Par Gange. Og ofte har jeg hørt Fader fortælle med dyb Følelse om, hvor godt det gjorde ham at erfare, at der dog var ét Menneske i Verden udenfor hans Hjem, som havde nogen Godhed for ham! — Tanken om Gitte Lottrup var ogsaa den eneste blide Erindring, Fader havde fra sin Skoletid i Frederiksborg.

Denne varede, Gud være lovet, dog ikke mere end fire Maaneder. Da maatte Fader forlade Skolen med det Testimonium:

»Formedelst Mangel paa Sandser, Nemme og Begreb, duer Elieser Gad aldeles ikke til Studeringerne.«

Da han kom hjem med dette Skudsmaal til sin Moder, vidste hun slet ikke, hvad hun skulde stille op med ham. Hun foreslog ham, at tage tilsøs; men for Søen havde Fader en afgjort Modbydelighed. Nogle af hendes Venner raadede til at sætte ham i Lære hos en Hörkræmmer, — hvortil han just heller ikke havde stor Lyst. Dog ivrigst stred hans gamle Lærer, Isak Bendtsen herimod, som ikke kunde finde sig i, at hans udmærkede Elev skulde jages fra Stude-

ringerne. Gang efter Gang sagde han til Farmoder: »Det er en stor Skam, som Drengen er bleven mishandlet i Frederiksborg! Lad ham komme i en anden Skole, saa bliver Alt anderledes!«

Paa den Tid blev Faders ældre Broder, Johan Peter, der havde været Kapellan hos Faderen, kaldet til Sognepræst for Todderup Menighed paa Falster, en Mil fra den lille Kjøbstad Nykjøbing. Og en Pastor Egerod fra Falster blev kaldet til Vejby. Denne kom strax for at tage sit ny Embede i Øjesyn, og med ham talte Farmoder om sin forulykkede Søn. Egerod raadede til, at faa ham sat i Skole i Nykjøbing paa Falster. Han kjendte personlig Rektor Bastholm der som en forstandig og elskværdig Mand! Samt tilbød han velvilligen, at Elieser strax kunde følge derover med ham, som var kjørende i egen Befordring; saa kunde jo Broderen i Todderup sørge nærmere for ham. Dette blev da bestemt, og Fader kjørte med. Men med hvilke Følelser den modløse, forhutlede Dreng anden Gang drog ud i Verden, lader sig ikke beskrive! —

Snart efter ledsagede hans Broder ham til Nykjøbing, hvor hans Fremtids Skæbne skulde afgjøres.

I Begyndelsen vilde Rektor Bastholm slet ikke indlade sig med en Discipel, som fra en anden Rektor havde et saadant Testimonium. Dog efter megen Overtalelse, fik han Tilladelse til at sidde »paa Prøve« nederst i øverste Klasse — i 6 Uger — til der skulde afholdes Eksamen.

Fader blev nu indlogeret hos en af »Hørerne« ved Skolen; en Hr. Hoffmann, som var gift og havde en vakker Kone. De lovede i alle Henseender at tage sig af ham, hvilket de ogsaa holdt. (En Datter af disse vakre Folk blev senere gift med Faders yngste Broder).

Hver Morgen Klokkeren 5 var Hr. Hoffmann paa Faders Værelse, gennemgik alle Dagens Lektier med

ham, og meddelte ham paa den venligste Maade af sine mange Kundskaber. — Fader fik ogsaa Tilladelse til at bruge Brillen, baade hjemme og paa Skolen. — Da nu Rektoren nogle Gange havde overhørt ham, og han hver Gang kunde sine Ting, hørtes de opmuntrende Ord: »Nu, det gaa'r jo galant; kan De blive saaledes ved, skal det være mig en Fornøjelse at beholde Dem i Skolen.« Og saaledes ansporet, læste Fader ivrigere end nogensinde! — Da Examen var forbi, blev han indskreven i Skolen og kom til at sidde ovenfor 6 i Klassen. Næste Gang der var Omflytning, kom han højere op; og efter et Aars Forløb blev han Skolens »Dux«, hvilken Plads han beholdt i halvandet Aar, indtil han blev Student.

(Med Faders gode Husmoder fik det ellers — dog langt sildigere — en bedrøvelig Ende: Hun levede da i Stilhed som Enke og havde kun en ung Pige hos sig til Selskab og Nytte. Denne havde ofte med Beundring séet paa en smuk Syæske, som Md. Hoffmann ejede; og svarede Denne hende da: »Ja, min Pige! den vil jeg saamænd testamentere dig!« — Da fik den ulykkelige Pige en saa ugudeligt Lyst til Æsken, at hun fattede den gruelige Tanke, at tage sin Husmoder, der dog aldrig havde bevist hende andet end godt, af Dage ved Gift, — og udførte den ogsaa virkelig, til sin egen Elendighed og stor Sorg for mange).

Da Naadensaaret var udløbet og Farmoder skulde forlade Vejby, besluttede hun, da hun endnu havde en yngre Søn, som hun skulde have undervist, at flytte til Nykjøbing. Og skjönt Fader havde havt det meget godt hos Hoffmann's, fik han det dog endnu bedre hos sin egen Moder, der gjorde alt, hvad der stod i hendes Magt, for at gjøre Hjemmet behageligt for sine Börn. — I Erindringen herom og sin inderlige Kjærlighed til hende, skrev Fader mange Aar senere, som Sognepræst, nedenstaaende lille Sang, som han gav hende til hendes 70aarige Føds-

selsdag. Hun boede dengang — og i mange Aar som Enke — i Hasle paa Bornholm.

»*Til min Moder*

paa hendes 70de Fødselsdag, d. 6te Decbr. 1804.«

Sandsernes Ungdom, Letsinds Dage  
 Lovsynger Daaren paa sin Vis,  
 Sukkende kalder dem tilbage,  
 Véd kun paa Savn at sætte Pris:  
 Milde Alderdom love vi,  
 Den kun er prøvet — lykkelig!

Vi, som paa Havet endnu svæve  
 Midt iblandt vilde Bølgers Brag,  
 Stadigt tilfreds vi sjeldent leve,  
 Vexle i Uro Nat og Dag —  
 Held derfor Aldren i Havn indbragt,  
 Tryk for opbruste Sanders Magt!

Syv Gange Ti, o elskte Moder!  
 Lyste frem din Fødselsdag,  
 Signet oftest med mange Goder,  
*Aldrig* mørknet af Hjertenag;  
 Thi from, velgjørende, al din Id!  
 Gjorde Dig Dagen lys og blid!

Ja Moder! Blid din Alder være!  
 Længden vi overgive Gud; —  
 Kraftfuld Du hver en Skæbne bære,  
 Trøstig — hvordan den falder ud!  
 Dyden dog altid har egen Lön,  
 Ædel og varig — evig skjön! —

Kunde Erkjendtlighed kun yde  
 Moderlig Omhu Vederlag!  
 Höjt fra os Alle skulde lyde

Jublende Sang paa denne Dag:  
 Hellig og höjtidsfuld Moderfest!  
 Hellig for Slægtens sidste Rest!

Ja, naar Du sildig os forlader,  
 Modnet til høje Salighed,  
 Talrige Slægt i mange Grader  
 Omringe tavs dit Mindested:  
 Føler ved elskede Grav din Søn:  
 Savnes, er Dydens bedste Løn!«

— Men vi vare jo först i Nykjøbing! Farmoder havde kun lidet at leve af, men var en saa god Husholder, at hun aldrig manglede det nødvendige, — havde endogsaa Raad til at holde en lille venskabelig Omgang med Rektorens og nogle andre vakre Familier.

Da hun i nogen Tid havde boet i Nykjøbing, kom der en Dandselærer til Byen, hos hvem hun da lod sine Börn lære at dandse i Forening med Byens øvrige Ungdom. Og dette gav den lange, klodsede Elieser en saadan Lethed i sine Bevægelser, at han fik stor Frihed i sit Væsen og begyndte ordentlig at at blive lidt Kavalér. — Han omgikkes nu ogsaa med de andre Skoledisciple, og sluttede sig isærdeleshed med inderligt Venskab til to af disse, Bredahl og Rud. Dog disse Venner skaffede ham ikke nogen varig Glæde. Bredahl var den, der först blev Student; og da Fader et Aar efter skulde drage til Kjøbenhavn, og med Ængstelse tænkte paa denne — som paa enhver — Forandring, var det hans störste Trøst, at han skulde gjenfinde sin kjæreste Ven. Men Bredahl var da ikke mere det smukke, flittige Menneske, der forlod Skolen. Kort efter giftede han sig og blev omsider Landsbydegn, men følte sig ulykkelig saalænge han levede. — Rud, som allersidst kom til Universitetet, indviklede sig ogsaa snart i

saa uheldige Forhold, at Ingen kunde være bekjendt at omgaa's ham. —

I Nykjøbing blev imidlertid Faders Ophold stedse behageligere. Han fik mere og mere Tillid og Kjærlighed til Rektoren. Behøvede nu ej heller længere at anvende al sin Tid til Lektielæren, men læste flere af Datidens Morskabsbøger, og begyndte endogsaa at skrive Vers. Det første poetiske Forsøg, som kom for Dagen, var en Sang i Anledning af hans kjære Broder Johan Peter's Bryllup i Nykjøbing, kort Tid før Fader forlod Skolen; men den har jeg aldrig sét.

I April Maaned 1790 blev han

### *Student.*

Samme Aar i Oktober tog han anden Examen »Philosophicum«, og ved alle Examinere erholdt han bedste Karakter. — Men Mindet om hans tidlige Lidelser, og Sorgen over Ungdomsvennerne, i Forening med meget trange Kaar, virkede sørgeligt paa Fader i dette Tidsrum af hans Liv. Han saa' Alt i Verden fra den mørkeste Side, og fik en Mistillid til Menneskene, som aldrig siden ganske forlod ham.

Dog fandt han netop nu sin kjæreste Lykke, og blev det første Efteraar i Kjøbenhavn forlovet med min dyrebare Moder, hvem Gud paa en besynnerlig Maade førte paa hans Vej:

*Min Moder*, Søster Christiane Brun Sténensen, var født den 28de Januar 1773 paa Gaarden Seierstad i Nummedalen i Norge, 20 Mile norden for Trondhjem. Hendes Fader var Kapitain ved »Prinds Carls Regiment« i Norge, Peter Christian Sténensen, — hvis Slægt berømmer sig af, ifølge et gammelt Sagn, at nedstamme fra de gamle norske Konger. Jeg formaa'r dog ikke at forfølge Stamtræet længere tilbage end

til *hans* Bedstefader, Sténer Sténersen, som var Lehnsmænd paa Gaarden Waalen i Gudbrandsdalen, Gusdal's Præstegjæld. —

Hendes Moder héd Else Falck og var en from og forstandig Kone! — Hende husker jeg godt, da hun de sidste Leveaar boede hos os og døde der. Hun var barnefødt paa Sejerssted, hvor hendes Fader drev Handel, medens han dog tillige var Borger af Trondhjem, hvor han havde baade Handel og Beværtning for Søfolk.

Det var en der paa Stedet gammel og ansét Kjøbmandsslægt. — (I Kjøbmand Svend Falck's Hus (?) levede hans Kone's Moder, der skal have været den Ældste af vor Familie og bleven henimod hundrede (96?) Aar gammel. Hun døde först det Aar, da hendes Datterdatters Datter — Moder! — blev konfirmeret.)

Da Moder var næppe 4 Aar gammel, døde hendes Fader. Enken flyttede da til Trondhjem for at være i Nærheden af sine Forældre og for bedre at kunne opdrage sine Börn. Thi Moder havde en Broder, som var ældre; han studerede, men fik aldrig Examen og døde ung. — I Trondhjem blev Moder undervist i Sprog og Musik, samt i at kniple og gjöre Blomster. — Iøvrigt tilbragte hun sin Barndom i trange Kaar, og saa snart hun var konfirmeret, maatte hun ud iblandt Fremmede; thi Mormoder havde kun en lille Pension at leve af, som hun jo desuden maatte dele med sin Sön. — Moder kom da först i Huset hos en Amtmand Gunnérus i Bergen, som Lærerinde for Denne's Börn. Hun blev her behandlet med Velvilje og Kjærlighed og følte sig meget lykkelig. Men et halvt Aar efter døde Amtmanden, og hans Familie flyttede til Danmark; hun maatte altsaa tage tilbage til Moderen.

Kort efter fik denne Brev fra Generalinde v. Krogen, hvis Mand havde været en god Ven af Mor-

fader. Brevet fortalte, at deres Datter, som var bleven gift med Amtmand Mösting fra Haderslev og saaledes var draget langt bort til det sydlige Danmark, meget ønskede at faa en dannet ung Pige fra sin Fødeegn i Huset; og opfordrede Moder til at tage til dem. Vilkaarene vare indbydende, og saaledes forlod da Moder — det blev for stedse — sin Fødestavn, og rejste ned til Kjøbenhavn, hvor Mösting's opholdt dem under Festlighederne i Anledning af Dronning Marie Sophie Frederikke's Indtog.

Det var ingen Spøg, især i de Tider, for en ganske ung Pige alene at gjøre den lange Sørejse med en Smakke fra Trondhjem til Helsingør! Og i Kjøbenhavn kjendte Moder ikke et eneste Menneske. Fru Mösting bad da en af Faders Søstre, Elsebeth, der var Jomfru hos Frøken v. Krogen (Fru Mösting's Søster og Hofdame hos Frederik d. 6tes Søster, Hertuginde Lovise Augusta af Augustenborg), om at tage sig lidt af Jomfru Sténersen, — og her saa' Fader hende første Gang (Moder har vist været *meget* smuk!) og de bleve forlovede den 28de Oktober 1790. — Da var Fader lidt over 19 og Moder lidt over 17 Aar! —

Faa Dage efter maatte Moder rejse til Haderslev, og de saa' ikke hinanden i halvandet Aar.

Der oprandt nu en meget trist Tid for Fader; til hans iforvejen mørke Sindsstemning kom Længsel efter hans Kjæreste, — fra hvem Afstanden var saa uendelig meget større, end man nu kan tænke sig! Examenslæsningen trykkede ham, og han havde saa trange Kaar, at han baade sultede og frøs. — Da hans Moder i sin Tid havde solgt alle Ting for at flytte til Nykjøbing, beløb det sig til omtrent 4000 Rdlr., en paa den Tid ikke ubetydelig Kapital. Men disse Penge vilde vedkommende Inkassator narre hende fra. Hun fik dog udvirket, at hans Gage hvert Aar skulde udbetales hende til Afdrag; men den var kun



50 Rdlr., og samtidigt med at Fader blev Student døde Manden, saa var alt tabt. De sidste halvhundrede Daler fik Fader, da han rejste til Kjøbenhavn, og det var fra den Tid af hans Moder umuligt at give ham den ringeste Understøttelse mere. Hans lidt ældre Søster Johanne Marie, havde dog Aaret forud 10. Marts 89, havt Bryllup med Brygger Svane i Kjøbenhavn, og her spiste han til Middag to Gange om Ugen; oftere fik han ikke varm Mad. For at skaffe sig det Allernødvendigste, maatte han informere for 8 Sk. Timen, samt skrive af i Arkevis. Hans Uhr og hans Kjole har i den Tid ofte været paa Assistentshuset.

Lidt over et Aar efterat han var bleven Student, var han saa lykkelig at faa Regentsen. Han boede her sammen med en anden Student Theodor Lang, der havde bedre Vilkaar. Fader ömmede sig ved at synes saa meget uslere stillet, og naar Theodor Lang daglig gik ud for at spise, gik han ogsaa ud — og tog sig en Spadseretur paa Volden. Imidlertid var han dog nu ikke nødt til at tage en Huslærerplads paa Landet, hvilket han var begyndt at tænke sig som den eneste Udvej, — og han læste af al Magt til Attestats. —

Moder følte sig imidlertid langt fra saa vel i Haderslev, som hun havde haabet, da hun forlod sit Fødeland. Hun blev ikke betragtet som en Veninde af Familien, men følte stedse, at hun stod i en underordnet og tjenende Stilling i et fornemt Hus. Langt, saa langt! fra sit Hjem, følte hun sig forkuet og ulykkelig. — Det eneste Lyspunkt i Erindringen fra denne Tid var Omgangen med en elskværdig ung polsk Dame, der med sin Familie var som Flygtning kommet til Haderslev. Desværre førte Forholdene dem senere saa langt fra hinanden, at Moder ganske tabte hende af Syne.

Den för nævnte Frk. v. Krogen, der kom i Besøg

hos sin Søster, fattede imidlertid Godhed for Moder og følte hendes Skuffelse og fortrykte Stilling i Mösting's Hus. Hun overtalte hende derfor til at lade hende skaffe sig en Plads som »Damejomfru« ved Lovisa Augusta's Hofstat, i Foraaret 1792, hvor hun ogsaa fik det meget godt.

Hertuginde opholdt sig hver Vinter i Kjøbenhavn og om Sommeren paa det dejlige Augustenborg. Det blev da ogsaa for Fader en meget behagelig Forandring, at han nu det halve Aar kunde sé sin Forlovede hver Dag! Men hans Sind var ofte tungt; hans Helbred og Humør havde lidt saa meget ved Mangel og overanstrengende Læsning, samt Sorg over hans ulykkelige Venner, at han slet ikke kunde taale nogen Munterhed. Som Damejomfru havde Moder en Aften hver Uge Plads i det Kongl. Theater; hun overtalte da engang Fader til at gaa derhen og sé »Doktoren og Apothekeren«, et meget komisk Stykke; men istedetfor at lé med de andre, blev han saa trist tilmode, at han forlod Theatret, før Stykket var ude.

Den 8de Maj 1793 blev Fader endelig theologisk *Kandidat* med laud.

Han havde, især i den sidste Vinter, læst overordentlig ivrigt for at naa dette Maal; han læste til Klok. 12 om Aftenen og var atter oppe hver Morgen Klok. 4. Han, — der, da han kom i Frederiksborg Skole, havde været saa stor og stærk, at han tegnede til at blive en Kæmpe — var nu bleven mager og nervesvag og sitrede ved den mindste Lyd.

Det var derfor saare velgjørende for ham, at han for nogen Tid kunde ganske lægge Bøgerne paa Hylde og tage ud til sin Halvsøster (Christiane), der var gift med Pastor Hammer i Helsingø.

Jeg vil her hid-sætte de Ord, som Fader i sin Tid talte ved den kjærlige gamle Tante Christiane's Baare, og som sanddru skildrer hende:

*I Bringstrup Kirke*

d. 26de Januar 1830:

»Af 18 Sødskne ældst, vist og en af de bedste,  
 Thi fromt du elsket Gud og ømt enhver din Næste.  
 De Støvets sjældne Aar, de fulde Firsindstyve,  
 Til Visdoms Maal og Brug du saa' henflyve;  
 Saa tænksom her hver Dagens Syssel gik imøde —  
 Til Hvile blid, som Sol i Aftenrøde; —  
 Omsider træt — ej kjed — af Livets Kamp og Møje  
 I Tro og Haab med Fred du lukkede dit Øje!

O, hvad du var — o Helsinge — o Fortids Minder  
 Saa klart staa for min Sjæl! Og Savnets Taare rinder.  
 Men Gud ské Lov naar nu og snart *min* Tid er  
 omme;

Jeg, elskte Søster! i dit Hjem skal atter komme;  
 Og her imidlertid din Himmels Fader bede:  
 Han i dit fromme Spor os Efterladte ledel«

Opmuntret og styrket ved Venlighed, Foraarsluft  
 og Landsbykost, vendte Fader atter tilbage til Ho-  
 vedstaden, hvor nu alt viste sig for ham i en lysere  
 Skikkelse. Han begyndte her strax at manducere  
 til Attestats, ligesom han fik nogle andre Informa-  
 tioner, som betalte sig godt. Han kunde nu spise  
 varm Mad hver Middag og klæde sig net. —

Man kunde dengang sé ham med trekantet Hat  
 og hvide Handsker til brun Kjole med slebne Staal-  
 knapper, Knæbénklæder, samt hvide Silke-Strømper  
 og Sko.

Han fik ogsaa Raad og Lyst til at déltage i en og  
 anden Forlystelse, og paa »Komediehuset« var han  
 nu en hyppig Tilskuer. — Men han lagde dog ingen-  
 lunde Studeringerne tilside. Han indgik i et Sel-  
 skab, som Professor Hornemann havde stiftet, hvor  
 man ugentlig samledes og disputerede paa Latin.

Ligeledes blev han Medlem af Biskop Balle's homeletisk-kateketiske Selskab, som forskaffede ham stor Glæde og bragte ham i Forhold baade til Biskoppen og den Tids flinkeste Kandidater. Han hørte ogsaa Forelæsninger over forskjellige Videnskaber; var saaledes en stadig Tilhører ved nogle interessante medicinsk-kirurgiske Forelæsninger i halvandet Aar. Tillige sysselsatte han sig selv med æstetiske Forsøg, af hvilke nogle bleve anonymt indrykkede i »Aftenposten«.

Faders Liv som Kandidat var saaledes i de fleste Henséender meget behagelig; derimod trykkede Moders Stilling ham endél, — skjønt den tilbød saa mange Fordele, at han ikke kunde raade hende til at opgive den. Hun var Kongelig ansat, havde en god Gage, et takkeligt Værelse og en Pige til sin Opvartning; hun blev dertil hver Middag beværtet med 6 Retter Mad og om Aftenen med 4, og fik desuden Penge til Kaffe, Té og  $\frac{1}{2}$  Flaske Vin om Dagen; — medens hendes Forretning kun bestod i at ordne Pynten for to af Hertugindens Damer og hjælpe dem med deres forskjellige Omklædninger.

Men den franske Revolutions galeste Periode smittede Tiden, og begejstret af stærke Ligheds-Principer fandt Fader det højst utaaleligt, at hans Brud skulde tilbringe sin Tid med at pynte et Par Hofdamer!

Moders Ophold paa Christiansborg Slot havde forresten nær kostet baade hende og Fader Livet, nemlig ved Branden den 26de Februar 1794: Fader sad ved sine Bøger paa Regentsen og bekymrede sig i nogen Tid ikke om, at det »klemtede!« Endelig gik han ud og hørte nu, at Ilden var paa Slottet. Men han — som alle dengang — havde den forunderlige Idé, at Christiansborg Slot ikke kunde brænde! — Han gik derfor ganske sindigt derhen, men fandt til sin Skræk alle Indgange spærrede; til Lykke kjendte han en af de vagthavende Officerer og slap ind. Men

han fandt ikke Moder paa hendes Værelse; han løb igjennem flere andre, og Røgen blev saa stærk, at man ikke kunde tale; endelig mødte en Dame ham, som kunde begribe, hvem han søgte, og hun pegede hurtigt til en Dør. Her indenfor mærkedes Ilden mindre, og Moder stod ganske rolig. Men han fik hende snart med sig! — Hun vilde dog bjerge lidt af sit Tøj, men havde næppe draget en Skuffe ud af sit ny Skatol, før Heden blev saa stærk, at Vinduesruderne sprang. Nu var der kun Tanke om at redde Livet; Fader glemte baade Hat og Stok og styrtede med Moder ned ad Trapperne, hvor Røgen allerede var saa stærk, at flere Mennesker laa besvime.

En Søstersøn af Fader, Hans Hammer, som var Student dengang, blev ængstet ved Ildebranden, trængte ind paa Slottet og op paa Moders Værelse. Da han intetsteds opdagede hende, saa' han sig hastigt om efter noget, som han kunde bjerge og greb et lille Téskrin med 6 Téskeer i. Dette var alt, hvad Moder fik reddet! — Hertuginde gav hende 50 Rdlr. til de nødvendigste Ting; men skjønt hun ikke havde ejet stort, var Tabet dog meget føleligt.

Efter Slottets Brand kom de Kongelige til at bo baade indskrænket og ubekvemt. Hertuginde besluttede derfor at rejse til Augustenborg, saasnart Vejret tillod det; — og det var uvist om hun flere Vintre vilde tage Ophold i Kjøbenhavn; men hvor Hertuginde var, maatte ogsaa Moder være.

Fader begyndte derfor ivrigt at søge Præstekald. Han havde nu været Kandidat et Aar og havde afslagt de praktiske Prøver, for hvilke han ogsaa erholdt Laudabilis. — Allerede samme Aar den 28de Oktober blev han kaldet til

### *Sognepræst*

for Perskeer Menighed paa Bornholm. Han var dengang kun lidt over 23 Aar, altsaa egentlig under lov-

bestemt Alder; men der var dengang ikke saa mange Kandidater som nuomstunder; og ingen havde nogensinde spurgt om hans Alder.

Blandt min Faders første Tanker, da han modtog Efterretning om sin Udnævnelse, havde ogsaa været en inderlig Tak til Gud for det daglige Brød, som han nu haabede aldrig mere at komme til at savne til sig eller sine.

Men det varede ikke mange Dage før han mærkede, at hans nye Stilling iblandt andet ogsaa krævede mange øjeblikkelige Udgifter. Han havde ingen Penge og kunde ingen faa strax til Laans —, og dog skulde han ordineres for at kunne komme til sit Embede før Vinteren indtraadte. Han skrev strax til Moder, som endnu var paa Augustenborg, at han var bleven Præst, samt at han var i stor Pengeforlegenhed, men at hun snarest muligt maatte komme til Kjøbenhavn for at holde Bryllup. Som Dame-Jomfru maatte Kongen gjøre hendes Bryllup eller give hende Penge til »Brudekost«; Moder udbad sig Pengene og fik 60 Rdlr., — for hvilke Fader da fik løst Kaldsbrev og Ordinationsudgifterne betalt. — Den 16de November kom Moder til Byen, og den 17de havde de Bryllup. Faders Broder Johan Peter var i Kjøbenhavn; han viede dem, og om Aftenen vare de saa hos Brygger Svane's samlede med Faders gamle Moder, nogle af hans Søskende, Moders eneste Broder, som nu var Student, og nogle faa Venner.

Faa Dage efter gik de om Bord paa et lille bornholmsk Fartøj for at drage til deres eget Hjem. Men Vinden blev strax ugunstig; de kom ikke længere end til Kastrup, hvor de bleve liggende i over 5 Uger. Da de begge vare daarligt Søhelte, gik de i Land og fik Logis hos en Møller, som boede tæt ved Stranden. Her fejrede de deres Hvedebrøds-Dage og holdt Juleaften. Men nu begyndte det at fryse saa stærkt, at Stranden lagde til, og Skipperen sagde dem, at han

ikke ventede at komme til at rejse i de første Maaneder. — Opholdet paa Kastrup var ikke morsomt og dertil meget kostbart; Fader havde laant 60 Rdlr. for ej at være ganske blank ved Ankomsten til Bornholm, men disse vare allerede fortærede. Fader og Moder besluttede derfor at tage over Land til Kjøbenhavn og her at leje dem et Par Smaaværelser for Vinteren; men næppe vare de komne til Byen før Skipperen sendte Bud, »at nu var Vinden god, og hvis de vilde følge med, maatte de komme strax.« Henimod Aften naaede de lykkeligt Skibet, hvilket dog ikke var uden Fare, da Isen laa saa langt ud, at det maatte ské ved Hjælp af Tov og Brædter. Det blæste stærkt, og med hver Time blev Stormen voldsommere, men den vedblev at være gunstig, saa de sejlede raskt, og efter 16 à 18 Timers Forløb vare de i Rønne Havn. Her bleve de strax modtagne med stor Gjæstfrihed; thi Faders Broder, Byfogden i Hasle, og hans Søster, som var gift med Pastor Winsløv i Povlskéer, havde bedet deres Venner i Rønne om at modtage de unge Præstefolk, som de længe havde ventet.

Det var den 30te December 1794, at de naaede Bornholm, og 1ste Søndag efter Nytaar blev Fader indsat som Præst. Han var meget ængstelig ved at overtage dette Embede i saa ung en Alder, men — han bad og arbejdede, — og Gud gav ham i høj Grad at vinde sin Menigheds Agtelse og Kjærlighed. Den samme Lykke fulgte ham senere paa forskjellige Steder, hvor Gud kaldte ham til at virke som Sjælesørger. At han vistnok har havt lykkelige Naturgaver forenet med sin redelige Vilje, derom vidner en Anbefaling fra 14de September 1809, saalydende:

»Sognepræsten paa Hirschholm, velærværdige Hr. Gad, har begjæret mit Vidnesbyrd baade om hans Embeds- og LevnetsFørelse. Hvad det første an-

gaar, da er hans Duelighed og Talent som offentlig Taler, hans Iver og Omsorg for Ungdommens Undervisning saa bekjendt, at et nærmere Vidnesbyrd om samme vilde være meget overflødigt. Og i Hensyn til hans Vandel, da har han ved Retskaffenhed, Uegennyttighed og værdig Adfærd erhvervet sig almindelig Tillid og Agtelse.

Asminderød, den 14de September 1809.

Gutfeld, Amtsprovst.

Formanden i Perskéer, Pastor Saxdoff's Familie boede endnu i Præstegaarden, men de indrømmede velvilligen de nye Præstefolk et Par Værelser og vedbleve ogsaa at føre Husholdningen, hvilket Moder var meget glad ved, da hun jo aldrig før havde haft Lejlighed til at gjøre sig bekjendt med Husvæsenet.

Faders Embeds-Forretninger kostede ham i Begyndelsen megen Umage; han skrev sine Skriftetaler og alt og lærte det ordret udenad, hvad dog rigtignok ikke faldt ham meget vanskeligt. Men for at kunne skrive maatte han ogsaa læse og indgik derfor i en Læseforening. Desuden laante han alle de Bøger, han kunde faa fat paa, ofte i de forskjelligste Fag, dog havde det filosofiske mest Interesse for ham, og han studerede meget flittigt *Kant*. Til en Adspredelse læste han ogsaa Romaner og Poesier højt for Moder.

Hen imod Paaske flyttede Saxdoff's. Fader bortforpagtede Avlingen, og mine Forældre begyndte nu deres lille, meget økonomiske Husholdning. Paa en Auktion havde de kjøbt bogstaveligt kun det aller-nødvendigste til at begynde med, nemlig: 1 Seng med nogle faa Dynner, 2 Par Lagner, 6 Haandklæder, 1 Dug med 8 Servietter, 1 Bord, 6 Stole, 1 gammelt Skatol, samt nogle faa Ildkar, hvide Tallerkener og Lérfade. En Fætter af Fader, som var ved et Glasværk i Norge, forærede dem i Brudegave 6 Vinglas,



som var deres største Luxus-Artikel. Uagtet denne Nøjsomhed havde de dog nu en Gæld paa over 300 Rdlr., thi Fader havde endnu nogle uafgjorte Regninger fra sine trange Studenteraar. Dog ængstedes de aldrig for Fremtiden, men haabede fast paa ved Nøjsomhed at komme ud af det i det lille Embede og med Tiden at kunne betale hver sit, hvilket Haab ej heller senere blev skuffet. De vare lykkelige ved hinanden. Moder talte endnu i sine sidste Dage om, hvor herligt det lød at synge i de store tomme Værelser, og at de simpleste Retter, hun spiste af sit eget Lérfad ved Faders Side, smagte hende bedre end alle Kongens fine Retter. Fader var jo ikke forvænt, men glad, naar han kun blev mæt, og ved Bøndernes smaa Gaver bleve de af og til vel forsynede. Til daglig følte de sig altsaa fuldkommen lykkelige og uden Savn; men der kom dog ogsaa Øjeblikke, i hvilke — vel især for Moder — det var lidt trykkende at være fattig. Kort efter, at Fader var kommet til Perskéer, havde han Forretninger i Nexø. Moder fulgte med, og der blev stiftet Bekjendtskab med Amtmandens og Byfogdens. Familjerne følte sig gjensidigen tiltrukne af hinanden, og det varede derfor ikke længe, før Amtmanden og Byfogden med deres Koner kom til Perskéer for at besøge deres nye Venner. Tédrikningen — efter Datidens Skik midt paa Eftermiddagen — gik meget gemytligt af; men da Moder mærkede, at Gjæsterne vilde blive til Aften, fik hun Fader uden for og betroede ham sin Bekymring, at hun vel havde en Steg, men — »sætte den frem paa et Lérfad, det kunde hun ikke.« »Lav du den blot godt til,« sagde Fader, »saa skal jeg selv sætte den paa Bordet,« — hvilket han da ogsaa gjorde under mange Løjer. Maaltidet gik med munter Spøg, og Gjæsterne forlode dem med det Forsæt at komme snart igjen. —

Byfoged — senere Amtmand — Jespersen's vare

ganske jævnaldrende med mine Forældre og bleve snart deres bedste Venner. Saa længe de boede i hinandens Nærhed, besøgte de ofte hinanden, men ogsaa senere besøgte Jespersen's os flere Gange paa Sjælland, og Brevvexlingen ophørte først ved Døden. Fru Jespersen gik først bort, nemlig den 21de Juli 1830. Fader skrev i den Anledning følgende:

*Til Amtmand Christian Jespersen!*

Saa mangen Gang min lette Fod  
I Ungdoms lyse, skjønne Dage  
Didhen, hvor Lykkens Bolig stod  
For dig og for din elskte Mage,  
Mig førte, — og saa sjæleglad  
Jeg mellem mine Venner sad.

Jeg saa din Hustru, blid og huld,  
Omkring dig Fryd og Held udbredte,  
Jeg saa, hun glad og ömhedsfuld  
Den spæde Vuggen blødt beredte,  
Jeg saa, at trygt de ældre gik  
Ved Raadet, de af Moder fik.

Lig Flygtning jeg drog viden om  
For Brødet smaaligen at sanke,  
Men hvor jeg var, og hvor jeg kom,  
Du og din Viv stod mig i Tanke,  
Og hver Gang I til mig skrev,  
Saa glad og rørt mit Hjerte blev:

Paa Aandens Vinge over Sø  
Saa let jeg atter fløj tilbage  
Og daled ned hist paa din Ø  
Hos dig og hos din elskte Mage, —  
I Tanken Vennefyrd jeg nød,  
Paa Kinden Savnets Taare flød.

Men ak, min gamle kjære Ven!  
 Nu ogsaa disse søde Drømme  
 For vaagen Kummer farer hen,  
 Vi maatte Sorgens Bæger tømme, —  
 Det blide Øje lukket er, —  
 Dig end, men ene kun jeg sér!

O føl, min ældste og min sidste Ven,  
 Skjønt Havets Bølge os adskiller,  
 Føl, at vi gaa til Graven hen,  
 Føl, der med dig min Taare triller,  
 Føl, at med dybt bevæget Aand  
 Jeg trykker ømt din Vennehaand!

Amtmand Jespersen døde 1837; men da var Fader saa svag, at han kun ved Taarer kunde udtrykke sin Følelse. —

I Perskéer ere mine to ældste Søskende fødte. 1795 d. 30te Septbr. skjænkede Gud mine Forældre deres første Datter, som fik Navnet Elisabeth Vilhelmine efter begge sine Bedstemødre og Moders polske Veninde. Hun var et sundt og smukt Barn og omtrent 1 Aar deres største Glæde. Da havde de den store Sorg, at hun en Dag efter et voldsomt Tordenvejr blev lamslaaet og følesløs i hele den højre Side. At Vejret havde havt Indflydelse herpaa kunde ikke betvivles; thi andre 3 Börn der paa Egnen bleve i den samme Time angrebne af Lamhed. Mine Forældre tog strax til Rønne med deres syge Barn for at søge Lægehjælp, og Moder maatte i lang Tid blive her med Lise og bruge Kure, som ikke kunde gennemføres paa Landet. Følelsen vendte vel atter tilbage i hele Legemet, men den højre Fod krummede sig og drejede sig indad, saa at hun først sént og altid kun med stort Besvær kunde gaa paa den. Mine Forældre tog sig dette meget nær, men de indsaa dog snart, at det vilde være Uret derfor at blive blind for de

mange Goder, som Gud i andre Henséender tildélte dem. De nød stedse megen Agtelse og Godhed af Menigheden, havde en behagelig Omgang og kunde til enhver Tid ty som til et Fædrenejhem til deres Søster og Svoger Winsløv's, som boede kun  $\frac{1}{2}$  Mil fra dem. 1797 d. 27de April blev min ældste Broder Peter Christian Sténersen født. De følte sig saaledes i det hele meget lykkelige; dog havde de en daglig Plage, nemlig af deres Forpagter. Da Forpagtnings-Kontrakten blev skrevet, var Fader endnu ung og uerfaren; den indeholdt derfor flere ubestemte Udtryk, hvilke Forpagteren nu stedse udlagde til sin Fordél. Dette foraarsagede daglige Ubehageligheder, som bleve saa meget mere følelige, fordi Forpagteren boede i Gaarden. Paa Grund af dette uheldige Forhold ønskede Fader inderligt Forflyttelse og var saa heldig ogsaa at opnaa denne efter 4 Aars Forløb, nemlig til det kun faa Mile fra Perskéer beliggende

### Rø,

hvor Præstegaarden ligger dejligt omkranset af Skov og frugtbare Marker, tæt ved Havet, saa at man fra Vinduet sér de mange forbisejlende Skibe. — I Penge-Indtægter vandt han egentlig ikke, men Gaarden var ny og Avlingen stor og god, og Fader besluttede nu selv at drive denne.

Her i Rø fødtes Jörgen (1799 d. 14de Septbr.), Christen Pram (1801 d. 22de Juli), jeg s: Christiane Marie (1803 d. 1ste Juli), og Isak Bendtsen (1805 d. 27de Maj), som døde i Novbr. s. A. og ligger begravet paa Rø Kirkegaard.

Den dejlige Egn og smukke Udsigt bidrog meget til at forskjønne Livet for mine Forældre, og deres økonomiske Stilling tillod dem nu ogsaa at anskaffe flere, længe ønskede Ting. Saaledes fik de Stueuhr; hidtil havde de maattet rette dem efter Solen, thi Faders daarlige Lommeuhr var næsten altid hos Uhr-

mageren. De saa ofte Familie og Venner hos sig. Beværtningen var vel tarvelig, men et mildt Ansigt, en rên Dug og et godt Glas Vin havde de altid, og Folk besøgte dem gjerne. Moder fik sig ogsaa et Klavér, og med stor Fornøjelse spillede og sang hun de Sange, som Fader jævnlig skrev. Ved Siden af Avlingen, som interesserede Fader meget, og sit Embede, hvilket han aldrig forsömte over andet, vedblev han at læse meget og skrev flere Afhandlinger, som ere trykte i »Fallese's Magazin«. Han havde ogsaa som oftest et eller flere unge Mennesker i Huset, som han underviste. Blandt andre blev den senere Amtsforvalter i Holstebro Etatsraad Schjærbek af ham dimitteret til Universitetet Aar 1799. Thi Fader forstod i høj Grad den sjeldne Kunst *at benytte Tiden*. Han stod altid meget tidligt op og uddélte da allerførst Ordre til Folkene om hver enkelts Arbejde. Derefter sysselsatte han sig i Almindelighed med sine Studeringer i nogle Timer. Naar han saa var træt af den Slags Beskjæftigelse, ilede han ud til sine Folk og tog selv Dêl i Arbejdet, — den stærkeste Bondekarl maatte da anstrænge sig for at gjøre Gjærningen saa hurtigt og godt som Præsten. Han fordrede ogsaa, at enhver skulde gjøre sin Gjærning i rette Tid, men han uddélte altid sine Befalinger med høflige Ord, og ingen af hans Börn turde nogen Sinde tiltale Tjænestefolkene paa en bydende Maade. Ej heller gik han tavs ved Arbejdet mellem sine Folk, men indledede snart en alvorlig, snart spøgende Samtale med dem. Han var i Virkeligheden »folkelig« og talte ikke med de mindre dannede Mennesker alene for at belære, men ogsaa for selv at lære af deres simple og naturlige Maade at tage Tingene paa. Han har ofte sagt: »Jeg har lært meget af Bøger, men endnu mere af Samtaler med Bønder.«

Begge mine Forældre havde et udmærket Helbred og et Par Aar gik, om hvilke kan siges, at de vare

ubetinget lykkelige. Men da fik deres jævne Liv en pludselig Afbrydelse! Sidst i August Aar 1800 bleve de en Nat vækkede ved et stærkt Tordenvejr, og i samme Nu raabte Karlen, at Gaarden stod i lys Lue! De sprang op, Fader tog sin svage Datter, Moder og Barnepigen hver en af Drengene og løb til et lille Hus, som laa lidt fra Præstegaarden, men ogsaa var — Kirken undtagen — den eneste Bygning i en halv Fjerdingsvejs Omkreds. Inden de kom tilbage, havde Ilden grebet saa stærkt om sig, at de ikke engang kunde faa reddet deres Klæder. Da Fader saa, at Slukning var umulig, bad han Folkene løse Lænkehunden og derpaa redde først deres eget Tøj. Det var den Gang endnu tilladt og almindelig Skik paa Bornholm at brænde Brændevin, selv paa Landet. Fader havde nylig faaet en stor »BrændevinsPande«, et kostbart Stykke, som han ønskede at redde. Han greb en Stang, stødte Muren ind og bar selv det store Kar saa langt bort, at det blev frelst, skjönt der havde været 4 Karle om at flytte det ind; men saadanne Øjeblikke give Kræfter! Han løb atter ind i Gaarden; men nu vare Brostenene saa hede, at han næppe kunde taale at træde paa dem. Der stod en ny Arbejdsvogn i Gaarden, som silde om Aftenen var kommet hjem med Grenebrænde; Ilden havde antændt Toppen; alene væltede han Læsset af, rejste i Hast Vognen op igjen og trak den ud af Porten. I samme Øjeblik styrtede Bygningerne sammen; en voldsom Regn indhyllede alt i et frygteligt Mørke; ængstelig hævede Fader sin stærke Røst og raabte paa sin Kone. Og da de saa fandt hinanden, syntes dem hele Ildebranden en Ubetydelighed, og paa Vejen til den fattige Hytte trøstede de hinanden med, at de før havde begyndt med intet, — Gud vilde nok fremdeles hjælpe dem!

Börnene vare vaagne, og saasart de saa Fader og Moder forlangte de Mad. Men hos disse fattige Folk

fandtes hverken Mælk eller Brød; der blev da Graad, vemodig nok for Forældrene at høre paa. Denne Nød blev dog snart afhjulpent, thi næppe skimtedes Dag, før en brav Bondekone kom med et Brød i den ene og en Krukke Smør i den anden Haand.

Kreaturerne vare ikke forsikrede, men stode heldigvis ude paa Marken; derimod havde Fader sit Indbo forsikret, men da der var begaaet en Formfejl ved Assurancen, fik han ikke en Skilling. Fra Sognefolkene derimod og andre Venner modtog de mange, mange Beviser paa sand Déltagelse, hvorved flere Savn bleve afhjulpne; de fik en Overbevisning om disses Velvilje og Kjærlighed, som fremfor alt var dem dyrebar. Mange Ting, maaské i sig selv en Ubetydelighed, bleve bragte eller sendte dem paa en Maade, at de hele deres Levetid med inderlig Glæde tænkte tilbage derpaa. En Nabo-Præstekone af samme Störrelse som Moder sendte hende strax en netop færdig syet hjemmegjort Kjole, og aldrig blev Moder saa glad ved en Kjole som den Gang.

Det var Natten imellem Fredag og Lørdag at Lynilden slog ned. Om Søndagen, da Fader havde prædiket, red han til Rønne for at købe Tømmer og skaffe Arbejdsfolk. Vel havde han ingen Penge, men da han var vel bekjendt som en redelig Mand og god Husholder, faldt det ham ikke vanskeligt at faa hvad han behøvede. Hidtil havde Fader slet ikke mærket nogen legemlig Ulempe af Skrækken og Anstrængelsen, men den lange Ridetur kunde han ikke taale. Da han naaede Rønne, var han saa betagen af Smerter, at han troede sig Døden nær, — det viste sig at være et slemt Broktilfælde. Men han fik hurtig Hjælp og gjenvandt saa temmelig sit udmærkede Helbred. Dog blev han aldrig kureret og havde siden, især i sin Alderdom, megen Géne af dette Onde.

For mine Forældre kom nu en meget travl Tid.

Fader skulde foruden sin Embedsgjerning sørge for at faa høstet og bygget. Thi da der paa hele Bornholm ikke gaves nogen Bygmester, maatte han selv forestaa alt; og hurtigt færdig maatte Gaarden være, da Vinteren nærmede sig. Han samlede da en Mængde Arbejdere, de fleste Dage var der 30, undertiden dobbelt saa mange. Alle disse Mennesker skulde have Kost: der maatte tærskes, samt baade brygges, bages, slagtes og laves til, hvormed Moder havde nok at bestille. Men allerede d. 15de Decbr. flyttede de ind i en Præstegaard, som var baade smukkere, bekvemmere og mere solid end den forrige. Stuehuset laa lidt fra de andre Længder og var, hvad den Gang var højst ualmindeligt paa Landet, tækket med Tegl for at være sikrere i Ildebrands Tilfælde.

I Faders Dagbog (eller — »Kopiebog«, som Titzelen lyder) findes hans egenhændige Notits om Ildebranden og dens Følger saaledes:

»Aar 1800 d. 23de August blev Præstegaarden ved Lynild afbrændt. — Men ved Venners og Velgjöreres tilskydende Hjælp blev den igjen opbygget 1800.

Det er Sorg at lide Vanheld, —  
det er Fryd da at kjende Venner; —  
men det er Græmmelse at have modtaget Hjælp af  
en Nidding.« —

Denne Kopiebog, som er i høj Grad besynderlig, er i mange Aar bleven bevaret og har tjent til at hjælpe paa min Hukommelse under denne lille Skildring af Faders Liv og Personlighed, da den hist og her indeholder Kladerne til en Del af hans Sange og andet mere. Disse ere indførte i den paa samme Maade som Tilfælde og Stemninger indføres i Livet — o: midt imellem andre Ting, som det kan falde sig. Ja, det skrevne vender ikke engang en og



samme Led; hvor Bogen faldt op, der har han skrevet. Snart staar der et Fattigregnskab, snart en Tankegaade med tilhørende filosofiske Løsning (Fader holdt nemlig meget af at opkaste for sig selv og andre Mænd filosofiske Spørgsmaal, som han da gik og grundede over), snart et lille Digt eller kun et enkelt Vers, en Kritik, eller — en Optegnelse paa, hvor meget Korn Tærskeren ved sidste Opmaaling fik af Loen, o. s. f. Foran i denne Kopiebog har Fader selv skrevet:

»Jeg mener ej at være dum,  
 Men heller ej saa meget klog!  
 Du spö'r, hvad er i denne Bog?  
 Velan, jeg var jo sjælden stum:  
 Et lille Gran Filosofi, —  
 En större Dél af Sværmeri,  
 Som blandet var med Praleri,  
 Og — som mig synes — lidt Genie.«

I den nye Præstegaard begyndte nu atter mine Forældres gamle Levevis, dog vedblev for Moder den forhøjede Travlhed; thi Huset skulde jo paany forsynes med Sengetøj og Linned. Hör kunde faaes for ualmindelig billig Pris, da der hvert Aar strandede flere østersøiske Skibe, som vare ladede med Hör, ved Bornholms Kyster, og da Samfærdselen med det øvrige Land den Gang var langt besværligere og sjældnere end i vor Tid. Hver Morgen Kl. 5 sad da Moder imellem sine Piger og alle Rokkene vare i fuld Gang! Hun fik sig en Væv anskaffet, og nu vævede én lige saa raskt, som de andre spandt; thi paa Bornholm kunde næsten alle Piger væve. Paa denne Maade blev Huset snart forsynet med de nødvendigste Ting, og nogle Aar svandt atter jævnt og lykkeligt uden anden Forandring end den, at Børneflokken voxede. — Den tredieældste Dreng blev opkaldt efter Faders Ven, den ædle, elskvær-

dige Etatsraad Pram, hvem Danmark har at takke for »Stærkodder«, det første danske Heltedigt. — Den fjerde Søn kaldtes efter Faders Velgjører, den gamle Degn i Vejby, Isak Bendtsen; dog ham mistede mine Forældre snart, men gavede senere en anden Dreng dette kjære Navn. Denne for dem hidtil ukjendte Sorg at miste et af deres kjære Smaaabørn, kom dog først til dem den sidste Vinter, de levede paa Bornholm. Indtil da gled deres Liv stille hen i det romantisk dejlige Rø. Blandt deres Venner fra denne Tid kan nævnes Amtmand Mandix, Fru Inge-  
manns Fader.

Det var saa at sige Faders Natur at udtale sig i bunden Stil, saavel i Selskab som hjemme, saavel i Satire, som naar noget rørte hans Hjærte. Til en Prøve kan anføres af Dagbogen fra et Selskab i Aaret 1803, hvori Fader var tilstede, og hvori en vis Landsdommer R: i Spøg ytrede, at han ønskede sin Gravskrift saaledes:

»Min Gravskrift vil jeg kun skal sige:  
Han Ost og Brød skar altid lige.«

Herunder har Fader gjort følgende Notitse:

»Dog Gravskrift ønsked han at have,  
Thi han tog altid gjerne Gave,  
Og som ham Ost og Brød blev givet,  
Saa dømte han os her i Livet.  
I øvrigt var han blid og öm og kjærlig,  
Og kunde fremfor alt derom ret *snakke* herlig.«

Fader ofrede sig i høj Grad for Börnene, læste med dem og talte med dem tidlig og silde. »Kampe's Ledetraad« og »Gottfred Ærekjær« blev gaaet igjennem med de mindre, alvorligere Ting med de større Börn. —

D. 5. Juni 1803 døde Faders trofaste Svoger i Kjøbenhavn, Brygger, tidligere Supercargo paa Kina,

Hans Svane. Fader satte ham i Dagbogen dette Minde:

- »Blandt Mennesker i flere Verdensdele dannet,
- »Ved Held og Vanheld ofte prøvet — oprigtig,
- »Erfaren, klog, forsigtig, ærlig, —
- »Som Mand, som Borger, Ven den sjeldne var.
- »Mod Hustru øm, hengiven, kjærlig;
- »Mod Börn blid, fornuftig, agtpaaagiven;
- »Mod Ven deltagen, hjælpsom, trofast!
- »Ordholden, redelig imod hvert Menneske!

Til Juleaften s. A. (1803) skrev Fader en

»*Julesang for mine Tjenestefolk*«.

Vær velkommen, glade Jul,  
 Du os bringer prægtig Sul,  
 Grød og Fisk og Brændevin,  
 Steg af Gæs og fede Svin.  
 Hver og én, som haver Mund,  
 Glæde sig i denne Stund!

Selv vor Hest, vor Ko, vort Faar,  
 Alle Dyr i vores Gaard  
 Glæde sig ved denne Fest,  
 Alle leve de nu bedst, —  
 Havre, Hø og Kjærne maa  
 Denne Dag ej spares paa.

Foraar, Sommer, Høst, o Gud!  
 Faldt for os velsignet ud.  
 Nu, mens Frosten Jorden skjører  
 Nu, mens vi paa Snéen kjører,  
 Nu vi nyde vil med Fred  
 Lidt for vores Sommersved.

Snart vi ende nok et Aar,  
 Venter haabfuld anden Vaar,

Nyde glade, hvad vi har: —  
 Gud, han bliver, er og var  
 Vores — al det skabtes Fader,  
 Brød og Fo'er ej mangle lader!

Fra omtrent samme Tidspunkt er vistnok efterfølgende Mønstrings-Sange:

*Mønstringssang for den bornholmske Militse.*

Mel.: Til Vaaben, sé Fjenderne komme.

*Ved Udmarschen:*

Skjønt Fred, vi dog øves i Vaaben  
 For Fredsbryder engang at slaa.  
 Vor Kyst ligger rundtenom aaben,  
 Men aldrig skal Fjende den faa.  
 Lad komme hvo lyster at prøve!  
 I hver skal han finde en Løve!  
 Thi øve hver Mand sig til Orden og Mod,  
 Vort Land og vor Frihed vi skylde vort Blod.

*Paa Mønstringspladsen:*

Hver Rytter paa Hesten opstige,  
 Hver Kriger staa færdig paa Fod,  
 Foragtet enhver som vil svige,  
 Men hædret enhver som har Mod!  
 Befalingsmand holdes i Ære!  
 Løsenet: »Agtksomhed« være;  
 Thi øve hver Mand sig til Orden og Mod,  
 Vort Land og vor Frihed vi skylde vort Blod!

*Ved Hjemmarschen:*

Det gik som ved lysteligt Gilde,  
 Den Mønstring var for os en Dans;  
 Gud naade den Fjende, som vilde  
 Hos os flette Smerternes Krans!

Vort Mod og vort Krudt og vor Kugle  
 Ham skulde vist standse en Smule.  
 Thi øve hver Mand sig til Orden og Mod,  
 Vort Land og vor Frihed vi skyldte vort Blod!

At Fader ellers langtfra var saa krigerisk sindet,  
 som en senere Tid er blevet, viser noksom en anden  
 Sang »Mit patriotiske Begreb«, »helliget Prof: A. . . .  
 og de bornholmske Patrioter«, hvoraf jeg hidsætter  
 de første Vers:

»Ej noget Sted paa hele Jord  
 Jeg elsker med fortrinlig Varme;  
 I Øst, i Vest, i Syd, i Nord  
 Man finder Fryd, men ogsaa Harme;  
 Mig intet gjør Provins og Land,  
 Jeg, hvor det er, mig glæde kan.

Vel véd jeg mangen Filosof,  
 Som kaldes klog, og højt i Ære,  
 Af Fødeland tog prægtigt Stof,  
 Til Heltemod og Dydelære; —  
 Men ak, den Dyd og dette Mod  
 Blev oftest Torst til Brødres Blod.

Den Plet, hvor først jeg Lyset saa  
 Og uden skjønsom Tanke spøjte,  
 Om end den hist bag Grønland laa  
 Og énsom Fugl den knap besøgte, —  
 Men blot for jeg er født derpaa  
 Den hvert et Sted skal overgaa!

Hvis jeg er født paa Sjællands Ø,  
 Skal derfor jeg til Jyden skele?  
 Og hun, den skjøne norske Mø  
 Derfor med mig ej Elskov dele?

Nej bort provinsialske Aand,  
Du kun er Slavers Lænkebaand!

I Aar ved blodigt Banner er  
Nedsat det Mærke, som skal vise,  
Hvor langt de bo, de Mennesker,  
Som jeg skal elske, hjælpe, prise;  
For *det* kun føles, virkes maa,  
Hvor Landkortsfarven den er blaa.

o. s. v. (der er endnu 4 Vers).

I Eftersommeren 1803 blev mine Forældres daglige Kreds forøget med Moders Moder, som kom ned fra Norge og tilbragte sine 7 sidste Leveaar i deres Hus. Jeg mindes hende godt: det var en meget smuk og statelig Kone med en klar Forstand og et fint Væsen. Desuagtet var det just ikke altid, at Fader og hun kom lige godt ud af det sammen; thi Mormoder hørte til de gamle Pietister, — *Fader tilhørte jo sin Tid, den rationalistiske*. I religiøs Henseende kunde de derfor ikke enes. Fader, som var let opbrusende, blev vred naar Mormoder imod hans vidende og Vilje vilde lære Børnene at bede og synge Salmer, hvilket hun ansaa for sin Pligt. *Han* mente, de vare for smaa til, at der kunde være Sandhed i saadant, og Sandhed og Ærlighed var hans Livs Løsen. Han sagde ofte: »Gid der var et Spejlglas for mit Hjærte, saa I alle kunde læse hver Tanke i mig!« — Dog gik ingen af dem saa meget til Yderlighed, at de ikke i det hele taget havde det godt sammen.

Fader kunde saaledes aldrig rigtig lide den saakaldte »Evangelisk-kristelige Salmebog«, som paa den Tid blev almindeligt indført og højt beundret; den var ham altfor upoetisk. Og Mormoder kunde trods sine strenge Grundsætninger godt fornøje sig ved et muntert Spil Kort.

*Til min Svigermoder*

*paa hendes Fødselsdag d. 16de Maj 1804, som var  
den første hun oplevede i mit Hus.*

Mel.: Hver Glædens Ven.

Kun den var glad  
 Altid tilfreds i Livet,  
 Der saadan sad  
 Som jeg, saa trindt omgivet  
 Af Hustru kjær, af Börneflokk,  
 Mo'rmo'r og huslige Glæder:  
 Han kun har alt, har mér end nok,  
 Han kun med Hjærtefryd kvæder.

Da elskte Haand  
 Jeg først med Frihed trykte  
 Og henrykt Aand  
 Mit Liv saa skjönt udsmykte,  
 Da kun jeg havde denne Bön:  
 »Gid dog os havde velsignet  
 Moder, mig fødte Pige skjön,  
 Intet min Lykke da ligned!«

Og da jeg blev  
 Den elskte, glade Fader,  
 Tit jeg beskrev  
 Den Mormor's blide Lader,  
 Som kun af Datters Billed jeg saa;  
 Frygtsom for stedse at savne  
 Svarte de ideligt spørgende smaa:  
 »Engang maaské hun os favne!«

Ja, god du kom! —  
 De Fjelde, Elve, Floder,  
 Den Afstand, som  
 Os skilte fra Mormoder,  
 Du med en Normands raske Mod

Trodsede, lod dig ej skræmme;  
 Fødested, Venner kjæk forlod —  
 Hos os nu lever — har hjemme!

Lev hos os fro!  
 Dél med os jævne Lykke,  
 Paa huslig Ro  
 Vor Fryd vi alle bygge!  
 Lev sund og glad i mange Aar!  
 Fødeland savne du ikke! —  
 Elsk os i hvordan det end gaar!  
 Derpaa din Skaal vi uddrikke!

Samme Aar skrev Fader følgende lille Vers:

*Til min Kone,  
 da hun lastede min Kræsenhed:*

Du, Kone, bebrejder mig næsten hver Dag  
 Min Lyst til Forandring, min kræsne Smag,  
 Dog aldrig Bebrejdelse endnu jeg fik  
 At Kjærlighed til dig ej heller holdt Stik; —  
 Thi sé: jeg blev kræsen ved Omgang med dig —  
 Hvo kjedtes ved Guldets, som gjorde ham rig!

Moders Fødselsdag d. 28de Januar var altid en stor Fest for os alle. 1804 skrev Fader til denne Dag paa de glade Børns Vegne:

Tag Moder denne Naalepude,  
 Forsmaa den ej, skjønt gjort af Klude,  
 Jeg intet andet har at give,  
 Men den og jeg dog kjær dig blive.

Din Lise.

Jeg, Moder, intet frem kan bære,  
 Men lover lydig, god at være.

Peter Christian Sténersen Gad.



Og jeg, din Jørgen, lover dig  
At stave, læse flittelig.

Jørgen Gad.

At jeg er sund og væver, vakker  
Derfor, min Moder, dig jeg takker.

Christen Pram Gad.

Endnu din lille spæde Unge  
Knap stamme kan med svage Tunge,  
Men i mit glade Øje saa  
Du tit hvad i mit Hjærte laa.

Christiane Marie Gad.

Fader satte stor Pris paa Festdage og forstod  
mageløst paa saadanne at bidrage til at forhøje den  
gode Stemning ved en lille Sang eller Spøg. Men ogsaa  
det daglige Liv krydrede han med saadant, tog  
sig overordentlig meget af os Børn, *forstod* baade  
at lære og opmuntre os.

*Min lille Lises Arbejdsvise:*  
(1804).

Af Lediggang og Vrantenhed  
Jeg hørte mange sukke,  
Om intet vidste de Beskéd,  
Kun de forstod at pukke, —  
Hvis det mig skéte blot en Gang,  
Jeg tog mit Strikketøj og sang,  
Thi aldrig faldt *den* Tiden lang,  
Som Strømper véd at lukke.

Vel er jeg kun en lille Tøs,  
Kun svag af Helbred, Lemmer,  
Dog er jeg derfor ikke bøs,  
Men al min Svaghed glemmer,

Naar jeg kun Kraft til Arbejd har  
 Og glæde kan min Mo'er og Fa'er,  
 Som altid Omhu for mig bar, —  
 O, det jeg aldrig glemmer!

Ja, hvis jeg engang bliver stor  
 Og de bli'er gamle, svage,  
 Jeg tyer ej til Søster, Bro'er,  
 Men alle mine Dage  
 Hos Mo'er og Fa'er jeg leve maa,  
 Om dem at pusle, om dem at gaa,  
 Ja, sy og strikke hver en Traa',  
 Og sødt mit Brød skal smage.

*Min Christian's Sang*

»paa hans 7de Geburtsdag«.

Nu længe nok jeg kjælet har  
 Med hver, som kjæle vilde,  
 Det gik vel an, da Glut jeg var,  
 Men nu det lader ilde.  
 I Dag jeg fyldet har syv Aar,  
 Det mindes jeg, i hvor jeg gaar  
 Og skammer mig, hvis nogen Taar'  
 Af Kjælskab skulde trille.

Nej, hver en Stund, hver Time maa  
 For Alvor nu anvendes,  
 At frem i Kundskab jeg kan gaa,  
 Hver Dag til Nytte endes;  
 Thi gaar min Ungdoms Tid forbi  
 Og intet jeg faar lært deri,  
 Da bliver jeg ulykkeli',  
 I Nød mit Liv vil endes.

Men naar med Lyst og Munterhed  
 Jeg læser, regner, skriver, —  
 Af intet Arbejd bliver kjed,  
 Men Agt paa al Ting giver;  
 Da ikke blot jeg voxer lang —  
 Det er og Tossen mangan Gang,  
 Og det udgjör hans hele Rang, —  
 Men klog og god jeg bliver.

Ja, om et Aar, det seneste,  
 Jeg nyt og mér vil lære:  
 Geografi, Historie  
 Jeg ikke kan undvære,  
 Latin og Græsk og flere Sprog,  
 At jeg kan blive rigtig klog  
 Og ikke saadant usselt Drog,  
 Som ingen Ting kan lære!

*Landsbypræstens første Pløjedag.*  
 1804.

Tone: Jeg fremmed her til Stedet kom.

Forbi er mørke Vintertid,  
 Udslukt den blege Aftenlampe,  
 Udsat vor stille Sysletid,  
 Adspredt den Vinters kolde Dampe!  
 Paa Jord, i Luft alt fryder sig,  
 Og Fryden sødt henrykker mig!

Forbi den Tid Naturen sov,  
 Liv, Spire, Frugtbarhed frembyder.  
 Hver Landmand drager frem sin Plov,  
 Hvert Dyr Naturens Vink adlyder,  
 Alt lever op til Munterhed,  
 Alt aander Flid og Virksomhed!

Indsluttet, énsom med en Bog  
 Man mener Visdom ret at finde, —  
 Vel sandt —, men i den mørke Krog  
 Man sidder dog som mést i Blindt:  
 Nu i Naturens aabne Favn  
 Jeg søger Visdom, stifter Gavn.

Ja, Daare vist *den* var, som bød  
 At Visdoms Søn kun læse skulde,  
 At vi gik fejl, om vi adlød  
 Den Guddoms rene Bud tilfulde:  
 »Udi sit Ansigts varme Sved  
 Hver Mand sit Brød bør svælge ned.«

Kom derfor, Hest, af Stalden ud,  
 Gak hid for Ploven, Jorden kalder!  
 Suk ej, du har og Gud,  
 Jeg føler Byrden tung dig falder,  
 Men Tid det er du drage maa,  
 God Røgt og Føde skal du faa.

Og du, min Søn, som Ploven kjør',  
 Giv Agt, og lad dem alle drive  
 Med lige Hammel, som det sig bør,  
 At ingen af dem skjændt skal blive;  
 Thi vid: hvert Dyr, det har sin Ret,  
 Og hvo den krænker, han er slet!

Saa gaar jeg da saa haabefuld  
 Og letter med min Plov, som driver  
 Saa jævnt og vælter op den Muld,  
 Der Straa og Kjærne frodig giver  
 Og tænker: gid saa jævnt jeg maa  
 Paa Livets Bane stedse gaa!

Ja, naar jeg styrer Furen ud  
 Saa snorret — lige uden Bugter  
 Og sænker dybt ethvert Ukrud,  
 Som suger Saft, men kvæler Frugter:  
 Saa mindes jeg om Livets Vej,  
 Hvor Bugter, Ukrud savnes ej.

End naar jeg Jorden dyrket har,  
 Bekvem til Kjærnen at udklække,  
 Med frugtrigt Haab mit Sædløb ta'r  
 For rene Sæd i Jord at lægge,  
 Jeg beder: Gid saa rén jeg maa  
 I Jordens Skjød éngang nedgaa!

### *Høstvise.*

Mel.: Nys fyldte skjön Sigrid det sextende Aar.

Nu have vi atter den frugtrige Høst,  
 Alt stryges »de Sejser« i skingrende Røst,  
 Thi moden er Sæden, fuldvoxet hvert Straa  
 Og Tiden paaskynder den høstet at faa.

Sin Trøje afdrager hver Mejer saa fro,  
 Udspænder de Arme og rager hver »Mo«  
 Saa bred og saa jævn og saa fri for »den Kam«,  
 Som altid var duelig Mejer en Skam.

Og naar da paa ordentlig Mo er lagt ned  
 Den Sæd, som os kostede Arbejd og Sved,  
 Vi sætte os rolig i glædste Kreds  
 Og lade det Ølkrus os smage tilfreds.

Thi Dagen derefter ved Solskin saa blid  
 Vor Hustru og Pige saa tyndklædt og hvid,  
 Saa rén og saa smykket, med Rive i Haand  
 Udkommer for Sæden at lægge i Baand.

Da flinke vi nege og binde om Kap  
 Og syngte vor Vise med Tone saa knap,  
 Thi hver hvisker sagte til elskede Mø:  
 »Vi först vil til Enden, thi sidst vi vil dø!«

Ja, ildsom vi sanke nu Sæden i Stak,  
 Opmuntre hinanden med Spøg og med Snak;  
 End rive vi Stubben saa rask oven paa  
 Og lader ej spildes et eneste Straa.

Dog om der end tabtes ud af vores Favn  
 Et Ax, vi dog ikke beklage dets Savn,  
 Thi Himmelens Fugle og fattige Mand  
 Opsanke saa glade, hvad levnes dem kan.

Og naar da al Sæden i Lade er bragt,  
 De Sejser og Léer og Tyver henlagt,  
 Ved glade Høstgilde vi takke vor Gud  
 Og bede ham signe os Vinteren ud!

Den Kjærlighed til Dyr, som næsten er gjen-  
 nemgaaende i den »Gad'ske« Slægt, havde Fader i  
 høj Grad. I Rø var »Karro« en halvstor, sort, lang-  
 haaret Hund, hans stadige Ledsager. Til et Bevis  
 paa dens ualmindelige Klogskab og Hengivenhed  
 vil jeg fortælle et rørende Træk. Fader var rejst  
 en Tur til Kjøbenhavn, og da Moder lidt senere  
 rejste bag efter, i Følge Brev fra ham om, at hans  
 Søster fra Færø var kommen ned til Kjøbenhavn i  
 Besøg og meget ønskede at sé hende, blev Hunden  
 helt utrøstelig. Efter længe forgjæves at have søgt  
 efter de savnede, krøb den op paa Loftet og lagde  
 sig i en Krog, hvorfra den ikke lod sig drive hver-

ken ved ondt eller godt. Man maatte bære Mad op til den, men fik den kun til at nyde det aller-nødvendigste. Da kommer en Dag en Bonde ind i Gaarden og raaber lydt til Karlene: »Jeg skulde hilse og sige, at *Præstens* er kommen tilbage her til og at I strax skulle spænde for og kjøre til Rønne for at hente dem hjem!« — I samme Nu fo'r Karro op, ned i Gaarden og løb med Vognen de 3 Mil til Rønne, hvor den da ogsaa fik Glæde til Løn for sin Troskab. Da vi senere flyttede fra Bornholm til Sjælland, fulgte Faders sorte Ven ham, og jeg husker den godt. —

Paa Bornholm var det Skik, at alle Kreaturer om Sommeren gik løse paa store, særskilte Græsmarker, men om Natten stode hjemme i Hus. Denne Skik gav Anledning til, at Fader skrev følgende 2 Sange:

*Vogteviser.*

Driv ud, driv ud, du kjære Flok  
 Af Køer, af Kalve, Stude,  
 I har lagt inde længe nok,  
 I have Græs derude!  
 Driv ud, driv ud i stadig Gang,  
 Jeg driver jer til græsrig Vang!  
 Driv fredelig og hør min Sang,  
 Den Eder godt bebude!

Alt lyser Dagens klare Skjær,  
 Alt Østens Rødme smiler,  
 Den Morgenstund jeg har saa kjær,  
 I den jeg aldrig hviler,  
 I den er Luften sund og god,  
 I den er jeg saa rask paa Fod,  
 I den med Lyst og muntert Mod  
 Jeg ud med Kvæget iler.

Alt har jeg Kvæget paa sit Græs,  
 Sé, hvor det graadigt æder,  
 Det sluger næsten halve Læs,  
 Saa sødt den Dug det væder,  
 Ja, det vil gjøre Mælken sød;  
 Den bære tyk og smörfuld Flød',  
 Hvoraf jeg faar og lidt paa Brød, —  
 O, hvor jeg mig nu glæder!

Det sagtens kjedsomt er at gaa  
 Saa énsom, tavs og ledig,  
 Men dyre Sæd maa passes paa;  
 Vel bliver jeg og svedig:  
 Naar varme Sol ret kommer op,  
 Og Kvæget »bisser« Hop i Hop,  
 Jeg faar vel løbe i Galop,  
 Jeg bli'r vist ikke ledig.

Ej heller er den ledig, som  
 Kan tænke, sé og høre,  
 Som, hvor han staar og vanker om,  
 Kun gjör hvad han bør gjöre;  
 Thi er jeg tro som Vogtebud  
 Og ærlig holder Pinen ud,  
 Engang jeg véd da vist at Gud  
 Til Lykke mig vil føre!

### *Vogtesang*

*ved Hjemvandring om Aftenen.*

Mel.: Gud Helligaand, i Tro os lær.

I Vesterhavet sjunken er  
 Den Dagens lyse Klode,  
 Kun Rødmen af dens Glans jeg sér,  
 Dog glemmer ej det Gode,  
 Det Lys, den Varme, Frugtbarhed,  
 Som fra den dagligt straalér ned  
 Til hvad paa Jorden lever.



En stille Ro udbreder sig,  
 Selv Vestenvinden hviler,  
 Den Aftentavshed stemmer mig,  
 Saa rørt jeg hjemad iler.  
 Ja, Hjord, det Aften er, driv hjem,  
 Til Hvile Nat er skabt bekvem  
 For mig saa vel som Eder.

Hør, sødt hin kjæle Fjeldstavn\*) slaar,  
 Fra Kæret Frøen kvækker,  
 Hver Fugl sin Liges Røst forstaar,  
 En Lyd den anden vækker:  
 Fra Kærets Bund, fra Træets Top  
 Til Dagens Gud der sendes op  
 Taknemmeligheds Toner!

Ja, Tak, o Gud, for denne Dag.  
 For min og Kvægets Føde;  
 Giv, at jeg med dit Velbehag  
 Hver Aften gaa i Møde,  
 Giv Troskab, opfyldt Pligt og Dyd  
 Mit Hjærte skjænke Fred og Fryd  
 Hver Gang jeg gaar til Hvile! —

*Min Lise til Farmoder  
 paa hendes Fødselsdag, den 6te December 1804,  
 med et Garnnet.*

Det, som De spinder  
 Og siden vinder  
 I dette Net,  
 Jeg beder Farmo'r vilde gjemme  
 Og derved ikke Lise glemme,  
 Som gav Dem det!

---

\*) Nattergal.

Spind Tenen toppet  
 Og Nettet proppet  
 I mange Aar,  
 Sank store Bundter,  
 Vær glad og munter  
 I hvor det gaar!  
 Elsk altid Deres egen Lise,  
 Som hvad hun vilde ret at vise  
 Kun slet formaar.

»Foraarstø« 1805.

Hil dig, Sydvest!  
 Blid kvægsom er din Aande,  
 Kuldstivnet Rest  
 Løser af Fødsels-Vaande:  
 Skummende Vand over Ager og Eng  
 Strømmer fra Højder mod Dale,  
 Stene og Højsletter »bares« i Flæng,  
 Luften sés mildnet sig male.

Østlige Sol!  
 Spred smeltende din Straale  
 Mod kolde Pol  
 Din Kraft mod Nord at maale!  
 Byd over Bjerger, Sletter og Skov  
 Vaagnende Liv at udfoldes,  
 Levendes Fryd og Guddoms Lov,  
 Lyset og Varmen beholdes!

Stivnede Flod!  
 Skyl dristig dine Bredder, —  
 Hver Skovens Rod  
 Løsrive sine Kjæder, —  
 Aabne dit Skjød, frugtbringende Jord,  
 Mylrer saa glad frem til Livet,  
 Dyr, som i Jordskjødet fængslede bor,  
 Fængslet er brudt, er opgivet!

Velkommen hid  
 Vaarbringende Vibe og Raage,  
 Glæd med Tryghed (!)  
 Den svævende, kølige Taage  
 Neddaler snart i den frugtbare Regn,  
 Luften afklarer, formilder,  
 Lærken alt synger sit vardslende Tegn,  
 Vaaren i alt sig afbilder!

*Romance*

*paa en blid Sommeraften 1805.*

Hør, hvor Vestenvinden skyder  
 Kølig Aande sagte frem,  
 Hør, hvor dunct Sanger fryder  
 Sig i løvbeklædte Hjem!

Hør, hvor »Rørdrum« just udstønner  
 Lange, dybe Aftensuk,  
 Hør, hvor Markens raske Sønner  
 Afklæ'r Engen Hug i Hug!

Hør, hvor lille Pog hjemsynger  
 Mætte Hjord til kjendte Gaard,  
 Hør, hvor Snur af Myggeklynger  
 Op i høje Skyer naar!

Hør, i tynde Luft gjenlyder  
 Fjerne Kirkes Klokkeklang!  
 Hør, selv tomme Tempel yder  
 Stille Aften festlig Sang!

Sé, hvor Jordens milde Vædsker  
 Køligt stige fra dens Skjød,  
 Kvægsomt törre Ager læsker,  
 Lover Flidens Søn sit Brød.

Sé, hvor matte Straa sig rejser,  
 Sé, hvor Kvæget, styrknet, skjön  
 Hver en Rugvangs-Vippe knejser,  
 Sé, hver Urt fornyet grøn!

Sé i Vestens røde Fjerne  
 Dagens Lue taber sig,  
 Mens i Syden bløge Stjerne  
 Tavse Nat bebuder mig!

Og i denne Aften-Stille,  
 Nu Naturen kvæger sig,  
 Lad usét min Taare trille,  
 Den er kvægsom Dug for mig!

*Sang paa det bornholmske Efterslægtsselskabs  
 Stiftelsesdag 1806.*

Mel.: Fylde hver sit Glas til Randen.

Tavse bör vi intet nyde,  
 Ignoranter bruge saa,  
 Glædens Sang lad højt kun lyde,  
 Taaben høre flov derpaa!  
 Mænd vi ere, ædle, raske,  
 Mænd ved Glasset som i Daad,  
 Mænd, som bruger ingen Maske,  
 Skjule Fryd saa lidt som Graad.

Embedsmand og Borger, Bonde,  
 Flidens Sön, ræk Haanden hid; —  
 Udelukt kun er den Onde,  
 Kun hvo mangler Aand og Vid, —  
 Kom, vort Samfund glad optager  
 Hver som gavne kan og vil,  
 Visdom skjønner, vælger, vrager,  
 Hver er, som han virker til.

Højligt det os skulde smerte,  
 Hvis den Mand paa Landet\*) er,  
 Som har Hoved, Daad og Hjærte,  
 Men vort Selskab ikke kjær.  
 Derfor, Brødre, vil vi klinke  
 For hver Mand, som virksom var,  
 Sværge: ingen være Sinke,  
 Bruge hver det Pund han har!

Fødselsaaret er forsvundet,  
 Fostret leve, trives vel!  
 Plan og Middel blive fundet  
 Til dets Fremvæxt, Tarv og Held!  
 Vise Fædre Fostret pleje,  
 Eget Gavn ej nogens Maal,  
 Efterslægten alt opveje!  
 — Klink og drik de Fædres Skaal!

Højt i hver Mands Hjærte lue  
 Fremtids Aand og Haab og Mod,  
 Glad i Aanden alt vi skue  
 Efterslægten vis og god,  
 Thi paa Trofasthed vi bygge!  
 Smaaligt, men med Aand og Vægt  
 Kløgskab al vor Id betrygge!  
 Klink for vores Efterslægt!

*Til min Kone!*  
*paa hendes 33te Fødselsdag, den 28de Januar 1806.*

Gamle Vine Prisen bære,  
 Gamle Veje faste ere,  
 Gamle Venner sikre, tro!  
 Kone, det er Held og Ære  
 At vi sande denne Lære,  
 Nu vi ældes begge to!

---

\* 3: Øen.

O, bliv gammel, elskte Kvinde!  
 Ej for gammel nogensinde  
 Blev en prøvet, trofast Ven.  
 Gamle, som i Ungdoms Dage,  
 Blive vi jo stedse Mage, —  
 Fødselsdag kom tit igjen!

Din egen Elieser.

Skjønt Fader i det hele levede meget lykkelige Aar paa Bornholm, saa følte han dog stedse en vis Hjemvé efter Sjælland. Nu voxede hans Sønner til, og han ønskede, at de skulde studere. Men paa Bornholm var den Gang ingen Latinskole; Fader kunde vel selv lære Børnene meget, men var dog ikke saaledes hjemme i alt, at han turde dimittere dem til Universitetet. Til at betale for dem ude af Huset kunde det lille Embedes Indtægter ikke række, og desuden kunde Fader ikke taale den Tanke at slippe sine Børn saa langt ude af Øje. Han søgte derfor flere Embeder i Sjælland, men der gik den Gang saa sjældent og langsom Lejlighed fra Bornholm, at hans Ansøgninger sædvanligt först naaede »Kancelliet«, efter at Embedet var givet bort. To Gange rejste han selv til Kjøbenhavn; den sidste Gang prædikede han endog for nogle af Kancelli-Herrerne for at anbefale sig; men paa den Tid var intet større Embede ledigt, hvorfor han besluttede sig til at søge »Hirschholm« i det Haab senere derfra at opnaa en bedre Befordring, og blev da ogsaa i Begyndelsen af Aaret 1806 kaldet til Præst for

#### *Hirschholm Slot og By.*

I Forsommeren s. A. solgte da mine Forældre største Delen af deres Ejendele, — saa sig derefter lykkeligvis i Stand til at betale deres Gjæld og anskaffe det nye fornødne — og forlode det dejlige Rø Sogn, til hvilket senere saa mange have valfartet

for at beundre »Helligdomsklipperne«, Rø Kilde med »Lyseklippen«, »den vaade og den tørre Ovn« og »Dynddalen«. —

Paa Hirschholm, eller som det nu kaldes: *Hørsholm* blev Faders Virksomhed en Del forskjellig fra den paa Bornholm. I Stedet for lutter jævne Bønder bestod hans Menighed nu af en underlig Blanding fra de fornemste adelige til de usleste Fabrikarbejdere. Det var ogsaa en stor Forandring at slippe den store Avling med de mange Tjenestefolk; her var ved Faders Ankomst ikke engang en Have. Men i det hele befandt Fader sig vel ved Forandringen. Den mageløs dejlige Slotskirke var altid fuld, og Fader fandt en forhøjet Interesse i at prædike for en mere dannet Tilhørerkreds, som lod til at blive opbygget af ham. I selskabelig Henseende havde Fader megen Behagelighed paa Hørsholm; han blev ofte indbudt i de fornemme og dannede Familier, som beboede de dejlige Lyststeder i den nærmeste Omegn af Slottet, og traf der sammen med Datidens Digtere, Lærde og aandelige Stormænd.

Fader elskede livlige Samtaler; han opfattede hurtigt andres Idéer og kunde med Lethed og Klarhed udvikle sine egne Anskuelser. Det var steds baade i Livet, Læsning og Samtale hans inderligste Ønske at lære, at komme Sandheden nærmere og ret at forstaa Menneskets indre Væsen og føle dets høje Bestemmelse. Men for at naa dette Maal studerede han ikke alene videnskabelige Bøger eller disputerede med lærde Mænd; han læste — lo, og græd med over — mangen en Roman og havde megen Glæde af let og spøgende Samtale med hvem som helst.

Ogsaa Mormoder havde megen Fornøjelse af Livet her, for hvilket hun ret passede. Moder var jo for optaget af alle sine smaa Børn til synderligt at

kunne déltage i Selskabeligheden. Isak Marius Bentzen er født her 1807 den 20de Januar, ligeledes Octavia 1808 den 23de Oktober (hun døde Aaret efter den 6te Juni\*), samt Theodor Nonus 1810 den 29de Januar.

*Ved Octavia's Grav, 8de Maj 1809.*

Blidt som Morgensolen straaledé dit Øje,  
 Huld og liljehvid sig hævede din Barm!  
*Tak!* Du smilte til hvert Kjærtegn, hver en Møje,  
 Mild dig lænede til plejevillig Arm. —  
 Men — kun Skyggeværk er Jordens bedste Glæde,  
 Ikke mér vi sé dig — ej dit søde Smil,  
 Ej engang vi høre dig at klynke, græde —  
 Død! ak bratte Død, hvor saarer dybt din Pil!

Men allerede før dette yndige Barns Død havde andre og bitrere Sorger indfundet sig.

Baade i Kirken og i de huslige Kredse havde Fader hurtigt vundet Hørsholm Menigheds Kjærlighed i høj Grad og følte sig meget lykkelig i lidt over et Aar. Da kom Danmarks sørgelige Tid. »Engelskmanden« gjorde Landgang tæt ved Hørsholm, og den fredelige lille By blev i høj Grad hjemsogt af alle Krigens Vederstyggeligheder. — Strax grebes man af en gruelig Skræk; alle som kunde flygtede til Kjøbenhavn. Saa bleve Hovedstadens Porte lukkede og Bombardementet begyndte. —

I alle de lange Dage og Nætter gik Fader næsten altid paa de høje Bakker uden for Hørsholm og saa, hvorledes de fjendtlige Bomber ødelagde den elskede Stad, inden hvis Mure han havde saa mange Venner. Ogsaa hans kjære Moder, som var over 70 Aar, var netop i Kjøbenhavn, kommen fra Born-

---

\* Dette Dagtal stemmer ikke overens med den gl. Dagbog, hvori over Digtet ved Oktavia's Grav staar: 8de Maj; d. 6te Juni er opgivet fra Hørsholm Kirkebog.



holm, hvor hun levede sine sidste Aar, for at besøge sine Börn. Hun døde kort efter Tilbagekomsten til Bornholm.

Englænderne toge vor Flaade og rejste. — Hørs-  
holm blev nu Samlingspladsen for en stor Del af  
vore egne Militære. Det første Onde, som dette  
medførte, var, at alle Levnetsmidler stege til en saa  
høj Pris, at det med den störste Sparsommelighed  
næppe var Fader muligt at skaffe det nødvendige til  
sin store Familje. — Men et andet, langt större  
Onde var den Tone, som desværre mange af vore  
Officerer førte med sig. Flére, som havde været  
blandt de flittigste Kirkegængere i Menigheden og  
blandt Faders kjæreste Omgangsvener, gik nu Syn-  
dens aabenbare Veje. Han maatte have at gjøre  
med flere Ægteskabs-Skilsmisser blandt sine tid-  
ligere nærmere Venner. *Maaské* (?) deriblandt det  
Brudepar, til hvilket han skrev nedenstaaende Sang,  
hvis Navne med paafaldende Omhu ere overstregne:

Du, som de høje Slag i Mandens Hjærte  
Og røde Blus paa Pigens Kind,  
Du, som hver Skabnings Fryd og ömme Smerte  
Almægtigt skaber — aander ind, —  
Dig *Kjærlighed*, hvert Væsens Maal,  
Dig ofre vi vor første Skaal!

Du ædle *Mand*, som nys for Gud aflagde  
Dit Hjærtes rene, store Ed,  
Som hist din elskte Pige trofast rakte  
Den Haand, hvorpaa saa trygt hun led, —  
Dig, Kredsens Stolthed — Glædens Maal,  
Dig skjænke vi vor anden Skaal!

Du vakre *Mø*, som nys af Andagt bæved  
Og end dig selv ej ret forstaar,  
Som nys i Bön til Gud dit Hjærte hæved,

Urolig glad mod Maalet gaar.  
 Dig, vakre *Brud*, dit Hjertes Skaal, —  
 Vi tömme rént vor anden Skaal!

Ja, ædle Par! her ræk hinanden Hænder,  
 Med Andagt Glæden parre sig! —  
 Med Glassets Klang vi højt vort Ønske sender,  
 Op! — klinker, stemmer alle i:  
 Lys, ømme, glade Kjærlighed!  
 Lys over Parret huldt din Fred!

End lyde skal vort Glas af Frydens Toner,  
 Din Pris, o *Moder!* syngte vi,  
 Saa vis; saa from, saa huld bliv, alle Koner,  
 Som du hver Moder lykkelig!  
 Som din hver ædel Moders Lön:  
 Sé lykkelig din yngste Sön!

Mangen en lignende lykkelig Kreds blev brudt.  
 — Fader prædikede med levende Følelse imod  
 den voxende Synd, og alle syntes dybt grebne;  
 men næppe var Prædikenen endt, før han saa sine  
 Tilhørerinder törre Øjnene og kokettere med de  
 omkringstaaende Herrer. Dybt bedrøvet forlod han  
 tit Kirken, og det blev snart hans inderligste Ønske  
 at forlade Hørsholm og drage til et afsides Sted,  
 hvor han i det mindste kunde opdrage sine Börn  
 uden Fare for, at de skulde besmittes af Tidens  
 Daarlighed.

Endnu en anden Ting bidrog til at gjöre Fader  
 Opholdet paa Hørsholm ubehageligt. Lige over for  
 Præstegaarden boede en anden Embedsmand, som  
 maaské var halvgal, i hvert Fald af en saa uvenlig  
 Natur, at han kom i Strid med alle de Mennesker,  
 med hvilke han kom i Berøring. Han fattede ogsaa  
 snart Nag til Fader og søgte paa alle Maader at chi-

kanére os. Fader har i Dagbogen skildret ham saaledes:

»Født af en Slægt, som mést er gal,  
Opdraget kun til Korporal,  
Dog blevet Amtsforvalter,  
Med Klaphat og med börstigt Haar  
Han stram og stiv sig téer og gaar,  
Og grumt med Bonden skalter.

Af indre Værd han intet véd,  
For Overmand dybt kryber ned,  
Kun Frygt og Fordél kjender.  
Sin Undermand han ændser ej,  
Og Ligemand paa alfar Vej  
Han ikkun Bagen vender.

Han smiler sødt, er aldrig glad,  
Han griner, ja, men kun af Had,  
Og naar han andre bryder.  
I Hjærtet sort, i Aasyn bleg,  
Ham harmer selve Börneleg,  
Og hvad som andre fryder.« —

Da den første Linje i denne Karakteristik er bogstavelig sand, er jeg overbevist om, at Manden var sindsforvirret, men han gik desværre for at være klog. Blandt hans mange Smaadrillerier vil jeg blot nævne den latterlige Stævning, som han d. 7de September 1809 lod udtage mod Fader paa Grund af at hans »Søn Isak« havde taget »Hesteskarn« og »Stén af Gaden« og kastet paa »mine smaa Pigebørn, som sadde i Gadedören og legede tilsammen.« Isak var den Gang 2½ Aar gl: Stævningen blev højtideligt overbragt af to »Tingsmænd«. — Men endogsaa til Kancelliet indgav Manden en Klage over Fader; dog herved gjorde han imod sin Vilje Fader en god Tje-

neste. Thi hele Menigheden oprørtes herover og søgte paa forskjellig Maade at bevise Fader deres Agtelse og Godhed. Professor Abraham Kall, som beboede et Landsted ved Hørsholm, udbad sig endog hos Fader Koncepten til 2 Prædikener, han nylig havde holdt, og disse viste han derefter Kancelli-Herrerne, idet han bad dem deraf at lære Fader bedre at kjende og om muligt snarest at forflytte ham fra et Sted, hvor han paa Grund af Næringssorger og uforskyldte Chikaner let kunde gaa til Grunde. Kort derefter blev Fader ogsaa kaldet til *Skjævinge og Gjærløse* ved Frederiksborg.

Fra dette Tidsrum findes i Kopibogen flere Satirer og andet, som jeg ikke vil afskrive, da deres Hentydninger ikke mere ret forstaaes.

Til min Fætter i Kjøbenhavn, som var Sökadet, skrev Fader:

*Til Jørgen Svane!*

*ved hans Konfirmation, d. 26de Marts 1809.*

»Imellem skarpe Skjær og mange skjulte Banker  
 Paa vilden Hav du har, min unge Ven, lagt ud;  
 Det skummer stormefuldt, — afslaa ej dette Anker:  
 Hold tryggeligen fast ved vore Fædres Gud! —  
 Vær Kriger som sig bör — vær Menneske og Borger;  
 Hav frejdigt Mod i Strid — i hver en Fare Ro!  
 Skaan selve Fjender og for ufor nødne Sorger,  
 Vær Sandhed, Pligt og Dyd urokkelig tro;  
 Gjør Staten Tjeneste — gjør Danerflaget Ære,  
 Men had Storpraleri og lede Overmod,  
 Vid: ømme, ædle Mand og kjække Helt kan være,  
 Vid: at Beskedenhed kun adler Heltens Mod!«

Min Fætter Jørgen Svane, som i en ganske ualmindelig Grad var elsket af alle, der kjendte ham, døde desværre som ung Lieutenant, idet han druknede under Forsøg paa at redde en anden i November 1813.

Da de mange Militære kom til at ligge paa Hørsholm, blev Fader jo ogsaa deres særlige Præst. Dette bragte ham til Slutning en meget sørgelig og gribende Forretning, idet han nemlig maatte følge en af disse til Retterstedet. Da Fader holdt sin Afskedsprædiken, var Dommen endnu ikke afsagt; men saa snart den blev forkyndt for den ulykkelige, blev denne meget urolig og ønskede heftigt at tale med Fader. Prins Christian (Christian VIII) lod da strax et Ilbud afgaa til Skjævinge med Anmodning til Fader om at komme for at være hos det stakkels Menneske til det sidste. Fader havde nemlig ofte besøgt ham, medens han sad fængslet og faaet megen Interesse for ham. Han havde fortalt Fader hele sit mærkelige ulykkelige Levnetsløb: Han var født Greve, havde nydt en god Opdragelse, men den ene Ubesindighed havde altid ledet til den anden, tilsidst var han flygtet hertil og tjente nu som Underofficer ved Prins Christian's Jægere. Under en Dans havde han nu i Hidsighed dræbt en Kammerat og var dømt til at henrettes i — civile Klæder, hvilket sidste forekom ham saa skrækkelig vanærende. Det lykkedes dog snart Fader at berolige ham i denne Henséende, og han blev nu vel forberedt paa sin Død. Fader havde mange Samtaler med ham, og jo nærmere det afgjørende Øjeblik kom, desto roligere blev han; den sidste Dag var Fader hos ham fra den tidlige Morgen. Kort efter at han havde faaet Døds-Sakramentet, kom flere af hans Kammerater ind til ham, og han tog hjærtelig Afsked med enhver af dem, men især med en lille Tambour, Søn af en af hans Venner. For denne skildrede han kort og gribende, hvad han havde været født til og hvor vidt Letsindighed havde bragt ham, — hele Forsamlingen græd som Börn. — Fader gik ved hans Side, medens han med faste Skridt gik den lange Vej til Retterstedet. Her takkede han endnu engang Fader for hans Bistand og

Trøst og bad Gud bevare ham og hans mange Börn; — i det samme var alt forbi. — Fader kunde ikke beskrive den Følelse, som i dette Øjeblik gjennembævede ham; men da han engang flere Aar efter uformodet mødte nogle Soldater, der bare det Regiments Uniform, der den Dag havde slaaet Kreds om dem, fik han saa hjærteondt, at han i nogle Øjeblikke ikke kunde gaa af Stedet.

Fader tog nu tilbage til sin nye Præstegaard, hvor han tilbragte en uhyggelig Vinter, skilt fra Kone og Börn, hos sin suspenderede Formand, som næsten aldrig kunde træffes ædru og desuden betragtede Fader som sin Fjende, der vilde fordrive ham fra Gaard og Embede. Konen var vel skikkelig og forstandig, men gammel og nedbøjet af Sorg, déls over Manden, déls over Tabet af en haabefuld Sön. Fader kom til at holde meget af hende, men havde kun lidt Selskab af hende; thi disse gamle Folk havde deres Seng i Dagligstuen, og naar Fader kom der ind var Manden enten fuld og uartig eller laa og sov Rusen ud. Fader tilbragte derfor sin meste Tid i det afsides Gjæstekammer, som var bleven ham anvist. Formanden havde Ret til at blive boende i Præstegaarden et hélt Aar, men ved store Opofrelser fra Faders Side blev han endelig formaaet til at flytte ud efter de 6 Maa neders Forløb, og i April 1810 flyttede Fader med sin Familje ind i

### *Skjævinge Præstegaard,*

hvor mine to yngste Søskende, Elieser Theophilus (1813 d. 26de Maj) og Søster Augusta (1815 d. 12te Aug:) ere fødte, og som for os alle gjemmer saa mange kjære Minder, — dog ikke den, som nu sés, thi vor gamle Gaard brændte ned til Grunden nogle og tredive Aar efter, at vi havde forladt den. —

Vor förste Tid her var trist nok. Hørsholm var



ELIESER GAD

den Gang ikke noget sundt Opholdssted; flere af os Børn vare svage, og *Mormoder* flyttede syg ind i Skjævinge. Sidst i Juni s. A. døde hun og ligger begravet i det nordøstre yderste Hjørne af Skjævinge Kirkegaard.

Foruden *Mormoder* flyttede med os, först til Hørsholm og senere til Skjævinge, en bornholmsk Pige, som altid kaldtes »gamle Stine«. Hun var som ung kommen til os som »Væverpige« og Barnepige



CHRISTIANE GAD, f. Stenersen

for min Broder Jørgen og spillede en stor Rolle blandt os Börn i de 16 til 18 Aar hun tjente os. Fra Omgangen med hende stammer rimeligvis ogsaa den bornholmske Akcent, som flere af os aldrig har kunnet slippe. Hun var overordentlig dygtig og besørgede megen Husgerning foruden at tage sig af Börnene og passe Væven. I April Maaned blev Væven stillet op i Börnekammeret og stod der til langt ud paa Efteraaret. Gamle Stine gik da til og fra og



vævede, hver Gang hun kunde faa en ledig Time og forarbejdede paa den Maade det meste af, hvad vi mange sled. — Tilsidst blev hun gift med en Smed, som boede lige overfor os, men var ikke lykkelig i sit Ægteskab. De vare dog ikke just fattige, og senere som Enke havde Stine det godt. Da hun døde var min Broder Pram Præst i Kjøbenhavn og tog derfra ud og kastede Jord paa hende.

Til Skjævinge Præstegaard hørte en stor Avling, som Fader besluttede for største Delen selv at drive, og begyndte nu en Levemaade, som meget lignede den, han havde ført i Rø. Kun maatte han nu anvende en stor Dél af sin Tid paa sine Börns Undervisning. Moder lærte vel de smaa at læse rént, men fra deres ottende Aar underviste Fader — navnlig Sønnerne — i alle Skolevidenskaber. Gud gav sin Velsignelse til, og i mange Aar fandtes i Skjævinge Præstegaard Sundhed, Arbejdsomhed og Lykke.

*De først plantede Træers Navne  
i Præstegaardshaven:*

1.

Ældst og kroget — dog i disse Rader  
Man mig kjærligt kalder, *Fader*.

2.

Jeg i Haven Navnet *Moder* nyder,  
Thi af ædel Stamme saftig Frugt jeg skyder.

3.

Hvo som faar min Frugt at spise  
Aner vist jeg hedder: *Lise*.

4.

Tidlig skjøn og gjemmedygtig Frugt jeg bar,  
Hvorfor jeg og Navnet *Christian* har.

## 5.

Som Symbol paa Dygtighed og Kraft og Styrke  
Under Navnet *Jørgen* de mig dyrke.

## 6.

Fra min Grén kun milde Æbler falder,  
Thi man *Christen Pram* mig kalder.

## 7.

Af de Blomster jeg har baaret  
Blev mig Navnet *Jane* kaaret.

Dog heller ikke her svandt Faders Liv uden Ubehageligheder og store Sorger, som ogsaa denne Menighed forvoldte ham. Tienden toges den Gang endnu efter gammel Vis paa Marken, men den første Sommer, Fader var der, forlangte Bønderne fast Tiende-Akkord. Da Fader endnu var fremmed, overlod han alt til Tiendekommissionens Ordning. Denne forfattede en meget ubestemt Akkord, som ikke desto mindre fik »kongelig Konfirmation til evig Tid,« og som derpaa fik en saadan Fortolkning og Tilsætning, at Fader blev overbevist baade om Bøndernes og Kommissærernes Uredelighed. Aaret efter nægtede de samme Mænd at betale den saakaldte Smaarelsel, som hver Sommer erlagdes, nemlig en Snés Æg og nogle Sk. i Penge af hver Gaard. Efter Forespørgsel hos Kancelliet kom det Svar, at *hvis* saadant hidtil var ydet, skulde fremdeles blive ved dermed. Da Faders Formand havde tilintetgjort alle gamle Afskrivningsbøger, kunde dette ikke skriftligt bevises, men maatte afgjøres ved Edsaflæggelse. Fader frygtede, at en eller anden énfoldig Mand skulde blive lokket til at aflægge falskt Vidnesbyrd og udsøgte derfor to af de mest oplyste og forstandige Mænd i Sognet til Vidner. (Thi uagtet Gaardmændene i det første Aar i Følge gammel Skik havde

bragt Fader Smaaredsel, paastode de nemlig nu, at saadant aldrig var ydet der i Sognet.) Den Dag, Sagen skulde afgjøres, var Fader destoværre ved en Embedsforretning forhindret, men de to Bønder mødte. De havde stedse ydet denne Afgift under Navn af »Smaaredsel«, — og da nu Dommeren spurgte dem, om de nogen Sinde havde ydet »Midsommer-Rente«, aflagde de dristigt en benægtende Ed! — Denne Tildragelse smertede Fader meget, det var ham længe efter næsten ikke muligt at prædike, og han bebrejdede sig meget, at han ikke kraftigt nok havde ryddet alle Hindringer til Side for selv at kunne møde for Retten, hvor maaské hans Nærværelse havde kunnet hindre de to i at bebyrde deres Samvittighed med falsk Ed.

Da Gjærløse Bønder hørte, hvorledes Skjævingerne havde tilvendt sig én Fordél efter den anden, forlangte de ogsaa fast Tiende-Akkord, og den samme Tiendekommission blev kaldet. Skjønt Jorderne her vare lige saa gode som i Skjævinge, vilde de dog sætte Afgiften endnu lavere. Men Fader var nu ikke længere fremmed og havde baade Erfaring og nøjagtige Optegnelser paa hver enkelts Ydelser. Det var en varm Sommerdag, da Fader, Tiendekommissionen og en Mængde Bønder disputerede sammen i en lav Bondestue. Tilsidst blev her saa beklumret, at Fader rejste sig og gik lidt ud i Haven for at trække frisk Luft; i samme Øjeblik hørte han igjennem de aabne Vinduer, at Kommissærerne lovede Bønderne, »at hvis de blot hver vilde give dem en Tønde Rug, skulde de sætte Tienden endnu lavere for dem.« — Fader vendte strax om, gik ind og erklærede, at han havde hørt deres Tale, og paa Grund heraf gjorde Indsigelse og forlangte en Overkommission. — En saadan blev sat, den fandt enhver af Faders Fordringer billige og approberede dem. — Under-Kommissærerne fik deres Afsked. —

Til Trods for alle disse Ubehageligheder i Faders første Embedstid i Skjævinge og Gjørløse, lykkedes det ham dog efterhaanden at vinde begge Menigheders Tillid og Kjærlighed. De kaldte ham »Fader« og tyede ved enhver Lejlighed til ham om Raad og Trøst som til en Fader. Han var ærlig og uegenlyttig i alle Forhold, og han bebrejdede eller »skosede« aldrig nogen for deres Uret mod ham, men søgte at lære dem at skamme sig derover.

I disse Aar, da Fader havde saa meget at kæmpe imod i sine offentlige Forhold, gik alt, Gud være lovet, særdeles godt i hans huslige Kreds. Den første Vinter, efter at han havde faaet sin Familje til Skjævinge, forberedte han sine to ældste Børn til Konfirmation. Hans ældste Datter, som havde været svagelig siden sin Barndom, følte sig nu her paa Landet meget bedre. Med Bekymring havde Fader fra hendes tidligste Barndom sét, at hendes Svagelighed gjorde hende uskikket til at déltage i andre unges muntre Lege. Han søgte derfor tidligt at give hendes Interesser en alvorlig Retning, ledede og opmuntrede hende til at søge sin Glæde i aandelig Nydelse og dannede hende til mere at betragte sig selv som Tilskuer end som Déltager i Verden. — Sin ældste Søn havde han dannet til Studeringerne og var nu saa vidt, at han ménte det gavnligst at lade ham komme i en offentlig Skole. — Skjævinge ligger kun 1 Mil fra Frederiksborg, og det var i mange Henseender bekvemt at sætte Sönnen i denne Skole. Fader besluttede sig endelig dertil, skjønt han nærede en bitter Uvilje baade imod Stedet og imod Rektoren, der var en Søn af den, som Fader havde lidt saa meget af. Hen imod Paaske rejste han derud for at lade Christian examinere og nærmede sig med et meget beklemmt Hjærte Frederiksborg Skole. Men saa snart han saa Rektor Bent Bendtsen's venlige Ansigt, som bar Præget af baade Betænksom-

hed og Kjærlighed, svandt hans Frygt. Rektoren overhørte Drengen paa sin venlige, faderlige Maade og vendte sig derpaa til Fader med Opmuntring til at undervise sine andre Sønner paa samme Maade. Dette skéte ogsaa og de 4 ældste af mine 6 Brødre ere dimitterede fra Frederiksborg Skole og have stedse med stor Kjærlighed og Taknemlighed erindret deres gamle, sjeldne Rektor.

Christian kom i Skole strax efter sin Konfirmation og fik Plads i 3die Klasse, hvor det gik ham saa godt, at han et halvt Aar efter rykkede op i øverste Klasse og 2 Aar efter, kun 16 Aar gl., blev Student med bedste Karakter.

1830 d. 22. Decbr. fulgte Fader, den Gang i Roskilde, sin gamle Ven, den ædle Rektor Bendtsen, til Jorden i Frederiksborg. Slutningen paa hans Improvisation ved denne Lejlighed lød saaledes:

Ja, fældet er det gamle Træ,  
 Som gav saa mangan Plante Læ  
 Og Næring til dens Hjerterod,  
 Saa den fik Væxt, blev skjøn og god --  
 Bred, Vinter, bred Ligklæde ud, —  
 Afkast nu, Skov, det sidste Blad,  
 Bøj, Plante, dig, og Storm og Slud  
 Dig skjælvende omhvirvle lad!  
 Thi fældet er det store Træ  
 Med kvægsom Frugt og trygge Læ!  
 Ja, bryd kun ud mit Øjes Taare,  
 Dryp frit og haardt paa denne Baare:  
 Mit Hjertes Ven og fire Sønners sjældne Lærer  
 Du bort, ak, — bort til Graven bærer!

Faders før omtalte bitre Erfaringer med Hensyn til sine Sognefolk ogsaa i en tidligere Tid, har vistnok givet Anledning til nedenstaaende Digt, som staar i Kopibogen; men mellem tidligere Digte:

*Landboeren,  
ikke efter Bøger, men efter Erfaring.*

Hver Ting har — som den sés — sin Side,  
 En god — en anden, som er slet,  
 Men skal du rigtig faa at vide,  
 Hvor den er kroget eller ret,  
 Da vidt omkring du maa omvanke,  
 Ej læse blot, men og ta'e fat  
 Paa Livets Sysler og de Hanke,  
 Hvorved hver Ting er sammensat,  
 Endda du let kan tage fejl  
 Og rebe maa udspilet Sejl.

Hvad mindst man kjender, mest man roser,  
 Og hvad man kjender knurrer paa, —  
 »Bekjendte bedst hinanden skoser,«  
 »Trang Sko kun trykker egen Taa,« —  
 Hver Bymand længes efter Landet,  
 Hver Landmand roser Byens Liv,  
 Og faar de dette ønskte andet,  
 De klage strax, det hedder: bliv!  
 Thi Fantasiens Gjøgletant  
 Forsvinder, naar man bliver vant.

I uerfarne Ynglingsdage  
 Da alt mit Vid var, som man skrev,  
 Jeg og istemte almen Klage,  
 I Byen alt mig kjedsomt blev,  
 »Thi her,« man skrev, med List og Griller,  
 Med Egoisme, Hykleri  
 Den ene Ven den anden driller,  
 Og ingen derfor lykkelig, —  
 Men Landet, paa det kjære Land  
 Er god og lykkelig hver Mand!«

Jeg kom paa Landet, fik min Stilling,  
 Fik Pligter, men ej Rettighed

Blandt Folk, som efter hin Indbildning  
 Besad saa rén Uskyldighed.  
 Uskyldig — om jeg det skal sige —  
 Og aaben var min hele Sjæl;  
 I hver en Mand jeg saa min lige  
 Og ønskede kun at stifte Held;  
 Ved Landmænds simple rene Dyd  
 Jeg haabede ret at finde Fryd.

Enhver som første Aar mig mødte  
 Jeg venlig hilste, tog i Haand,  
 Med Flid paa *det* i Talen stødte,  
 Som fængede mést den mødtes Aand.  
 At læres, eller andre lære,  
 Ved alt at nære Tænksomhed,  
 Det, tænkte jeg, maa sikkert være,  
 Hvad ædel Landbo glædes ved, —  
 Men — dum, han sansede intet godt,  
 Selvklog gik bort og lo med Spot.

Maaské begreb han ej min Tale —  
 (Ej Hjærtets, men kun Hjærnsens Sag),  
 Begreb man ikke kan befale,  
 Ej give efter Selvbehag.  
 Men ædelt, ömt og følsomt Hjærte,  
 Der slaar for andre som sig selv,  
 Ta'er Déel i Brødrés Vel og Smerte  
 Vel har han, skjönt ej oplyst Sjæl?«  
 Nej, — følelløs tit Landbo sprang,  
 Naar Taaren i mit Øje hang.

»Ukjendt med Kummers hvasse Pile,  
 Maaské ham rører Vémod ej,  
 Ad Sorg han synes kold at smile,  
 Han nøjsom vandrer Glædens Vej;  
 Gak med ham frem paa samme Bane,  
 Du savner ej Déltagelse,

Thi Ro og Fryd er ham en Vane  
 Ham plager ej Misundelse —  
 Jo! — Nabos Sæd, Hest trivelig  
 Ham plager, gjør ulykkelig!

»Ak, den som ikkun lidet nyder  
 Og slæber tungt for det han har,  
 Den, over hvem saa mange byder,  
 Ak, om misundelig han var? —  
 Saa er dog Ærlighed hans Hæder,  
 Han spores, gribes ej i List,  
 Men Sandhed, Uskyld, rene Sæder  
 Ham pryder — lokker ej til Tvist« —  
 Ak, Skraa og Méned, Løgn og Svig  
 Han for en Pjes paatager sig.

— Dog med hvad Ret vil man og kræve  
 Paa Landet Ærlighed skal bo?  
 Selv Faar, opvoxet mellem Ræve,  
 Blev Ærlighed vel næppe tro;  
 Mod Landbo bör vi skaansom være,  
 Undskylde, om han snoer sig:  
 Han Gud dog holder højt i Ære,  
 Mod Mennesker mest bruger Svig,  
 Og for hver Synd han saa begaar  
 Nedknæler dybt hvert Fjerdingaar.

Saa har jeg fundet Landbo-Livet, ,  
 Saa fundet det her i min Egn.  
 Ustyrret Fred er os ej givet,  
 Men lumskt man bryder paa hvert Hegn —  
 Af Dumhed klog, ufølsom Griner,  
 Misundelig og fuld af List, ,  
 Skinhellig og med Andagts Miner,  
 Gjør ondt, dog haaber Himlen hist,  
 Tilbeder, dyrker Overtro ,  
 Og nyder herlig Sjælero!



Derfor, I lærde hist i Staden,  
 Som maler, hvad I kjender ej,  
 Hør lidt: Gak ikke blot paa Gaden,  
 Kom ud og paa Erfarings Vej;  
 Ej By, ej Embedsmand alene  
 I da skal laste, hegle paa,  
 Men sé, at de som ere rene  
 Paa Landet og kun ere faa:  
 At Eders Laster, Daarskab, Pragt  
 Blandt os kun gaar i anden Dragt!

Men, som sagt, Tiden mildnede disse Følelser og Fader levede mange lykkelige Aar i Skjævinge, om han end ikke ganske forvandt den første store Skuffelse. —

Min Fader elskede i høj Grad Videnskabelighed, og da han saa, det gik saa glædeligt med hans ældste Søns Uddannelse, fik han det levende Ønske at lade alle sine Drengestudere, naar han blot kunde skaffe de mange Penge, som dertil udkrævedes. Dette var ikke saa ganske let; han maatte spare og anstrænge sig af yderste Evne. Da han i Efteraaret 1809 blev forflyttet til Skjævinge, skyldte han vel intet Menneske, men inden han havde høstet sin Mark her første Gang, var han i en Gjæld af over 4000 Rdlr. Hans Besætning og Avlsredskaber vare dog af simpleste Slags; men Jorden kunde drives meget godt dermed efter Datidens Skik; han fik megen og bedre Sæd end andre der paa Egnen, saa at næsten alt, hvad han deraf kunde undvære, blev solgt til Sædekorn for højeste Pris. Men for at kunne drive sin Avling til denne Fuldkommenhed maatte Fader selv ordne og styre alt. Han maatte benytte ethvert Øjeblik, var i Sandhed baade Præst, Skolemand og Bondede, og ingen af Delene paa den andens Bekostning. Det var netop denne Alsidighed og den aldrig hvilende Arbejdsdygtighed, som udmærkede Fader.

Hvad hans Prædikener angaar, da vare de afpassede efter hans nu mindre dannede Tilhørere; han udtalte Sandheden med simple Ord, men i Oprigtighed, med Hjærtelighed og Varme og med sin tydelige, kraftige Stemme, saa at enhver kunde baade høre og forstaa. Jeg er vis paa, at han virkede meget godt i disse Menigheder baade fra Prædikestolen og i sin Omgang. —

For ved Siden heraf baade at drive sin Avling og undervise sine Börn, maatte baade han og de tidligt op og arbejde alvorligt hele Dagen, saa at deres Hvile kun bestod i Forandring af Beskjæftigelse. Det første Aar i Skjævinge fæstede Fader to halvvoxne Drengene til at kjøre Plov og Harve o. s. v., som dengang brugtes. Men snart mærkede han, at saa snart han gav sine Sønner et Øjeblik Frihed, vare de i Selskab med disse to Drengene, af hvilke de lærte meget, han ikke syntes om. Han skilte sig derfor ved Drengene snarest muligt, og fra nu af maatte Sønnerne selv udrette alt Smaaarbejde. Om Foraaret herskede der da stor Travlhed! Fader saaede selv hver Kjerne og fulgte i Almindelighed den ene Plov, medens en af hans Sønner maatte være Kusk. Naar Fader og Søn havde været et Par Timer i Marken, kom gjerne Moder og nogle af de mindre Börn ud med lidt Forfriskning til dem. Medens de saa sadde paa Plovaasen og med god Appetit fortærede den tarvelige Frokost (ofte kun bart Brød med Ost til), trakterede Moder Hestene hver med en stor Skive Brød, som hun havde paa Bunden af Kurven til dem, — og naar saaledes alle vare styrkede ved et hurtigt Maaltid, gik Moder hjem igjen og Arbejdet fortsattes. Men Fader gik ikke tavs med sin Søn op og ned ad Agrene, han søgte ved enhver Lejlighed at vække hans Sans baade for Himlen og Jorden. Ofte talte han ogsaa med ham om, hvad de havde læst, og medens de med taktfaste Skridt pløjede den lange, dybe

Fure i Jorden, blev mangel en græsk og latinsk Autor repeteret. Bøgerne vare i Pløjetiden næsten ganske lagte til Side, men saa snart Sæden var i Jorden, kom de atter frem. Der blev nu læst fra om Morgenen Kl. 5 til henimod 8, da der blev spist Mælk og Brød; herefter maatte Drengene løbe i Marken, den ene for at flytte Hestene, den anden Køerne, men skynde sig hjem igjen for at lære de Lektier, som Fader vilde høre dem i, naar han hen imod Middag kom hjem fra Marken. Kl. 12 blev der spist til Middag, og medens Fader og Moder derpaa toge sig en lille Middagshvile, havde ogsaa vi andre fri. Kl. 2 var Kaffen drukket, og nu blev der atter læst til hen imod 5, da Kreaturerne atter maatte flyttes og vi fik Mælkebrød, hvorefter der endnu blev læst en lille Lektie. Om Morgenen, Middagen og Aftenen paa hvilede det i Reglen Folkene at passe Kreaturerne, men Drengene skyndte sig stedse med at faa læst, hvad de skulde, for at komme ud og »ride Hestene til Vands«. I Høsten gik Læsningen atter temmelig istaa; baade Fader og hans Sønner maatte arbejde med for at faa al Ting gjort i rette Tid. Thi Fader holdt meget faa Tjenestefolk, dels af økonomiske Hensyn, dels fordi det i disse Krigens Aaringer var meget vanskeligt at faa Folk. I Foraaret 1813 kom det ham ret til Nytte, at han saaledes kunde arbejde; hans Karl blev uformodet indkaldt og en Husmand, som han havde fæstet, blev syg og døde. Det var ham ikke muligt at opdrive andet end en Knøs paa 16 Aar, som hverken kunde pløje eller saa; dette maatte han da selv altsammen besørge med egne Hænder. Nu fik han i det samme Melding om, at Biskoppen agtede at visitere hos ham i de første Dage i Maj Maaned. For inden denne Tid at faa Sæden i Jorden, drog Fader nu i Marken lidt over Kl. 3 om Morgenen; hans næstældste Søn var nu ogsaa i Frederiksborg Skole; den tredie var ikke fyldt 12

Aar, men han maatte med ud som »Plovkusk«. Om trent Kl. 6 toge de lidt hjem, spiste og skiftede Heste — for at pløje videre til Kl. 10. Nu gav Fader sig til at saa, medens Pram og Drengen maatte harve, og efter lidt Middagshvile blev Arbejdet fortsat til sildig Aften. Det var strengt nok, men det lykkedes ogsaa Fader at blive færdig, saa han i god Ro kunde forberede sig til Biskoppens Komme, — og med sin sædvanlige Livlighed déltage i de Bispegilder, hvor til Nabopræsterne indbøde ham. —

Nedenstaaende Vise har Fader maaské allerede skrevet paa Bornholm, men jeg hidsætter den her:

*Sang ved fuldendte Vaar.*

Mel.: Er mit Kammer rent og net.

Mennesket er skabt til Flid  
Og ved Flid at haabe;  
Hvo som ødsler bort sin Tid  
Derfor er en Taabe!  
Flid gjør munter, sund og god,  
Haabet giver frejdigt Mod:  
Jeg er glad ved Flid og Haab,  
Flid og Haab os nærer!

Herligt gik den Vaarens Tid,  
Bondens strænge Dage;  
Regn og Blæst og Solskin blid  
Vexlede saa fage.  
Förste Sæd alt løber op  
Busket, tæt og grøn i Top:  
Jeg er glad ved Flid og Haab,  
Flid og Haab os nærer.

Træt jeg var vel mangen Gang,  
Øm i Bén og Fødder,  
Naar det gjaldt den drøje Vang,  
Kløs og sejge Rødder;

Dog naar Mulden kun blev fin,  
 Agted jeg ej mine Trin,  
 Men var glad ved Flid og Haab,  
 Flid og Haab os nærer.

Stakkels Hest, han mere led,  
 Tungt det var at trække,  
 Ofte ham det kosted Sved  
 Stive Jord at brække;  
 Men han stod sig, Gud ské Lov!  
 Blev ej mat af tunge Plov.  
 Jeg er glad ved Flid og Haab,  
 Flid og Haab os nærer!

Förste Dag da vi drog ud  
 Plov i Jord at sætte  
 Og vi dreves hjem af Slud  
 Skjönt endnu ej trætte;  
 Da jeg næsten tabte Mod,  
 Frygted Vaaren blev ej god —,  
 Men blev glad ved Flid og Haab,  
 Flid og Haab os nærer!

Heller ikke kan vi Gud  
 Nok som takke, love!  
 Godt al Ting er falden ud,  
 Grön er Ager, Skove;  
 Ja, vor Gud er stor og god, —  
 Aldrig mér jeg taber Mod,  
 Men er glad ved Flid og Haab,  
 Flid og Haab os nærer!

Paa ovennævnte Maade hengik Sommeren, og Börne-Undervisningen blev i den ofte afbrudt; men naar Vintren kom, blev den dreven med Stadighed, og der blev udrettet saare meget. Om Morgenen Kl. 6 vare alle ved deres Arbejde; naar det begyndte at dages blev Lyset slukket og Frokosten spist. Naar

det saa var bleven ganske lyst, toges Arbejdet atter fat, og man havde, til Aftenen faldt paa, kun den lille Frihedstid om Middagen. Derimod holdt Fader meget af at sidde en Timestid i Tusmørke, før Aftenlyset blev tændt, og denne Tid blev stedse anvendt til Fornøjelse. Snart sang Moder nogle af sine Yndlingsarier fra hendes unge Dage, snart blev der »leget Jul«, »at rejse«, »gjætte Navne«, eller noget lignende, hvilket var en stor Fryd for os Börn, da baade Fader og Moder déltog med Liv deri; snart fortalte Fader Æventyr eller om Tildragelser, han selv havde oplevet; snart talte han med Kone og Börn om, hvad han havde læst eller om de store politiske Begivenheder, som i den Tid bevægede Verden, og han forstod at tale om alt paa en saa livlig og fattelig Maade, at selv de smaa Börn hørte opmærksomt til — og ofte Dagen efter indførte baade Napoleon og hans Generaler i deres Lege! Kl. 8 bleve Skolebøgerne lukkede og den øvrige Tid til omtrent Kl. 10 atter anvendt til Samtale.

Vi levede imidlertid ingenlunde udelukket fra andre Mennesker; vi omgikkes baade med Præstefamilierne i Omegnen og med Professor Bendtsen's og andre i Frederiksborg, hvorfra Brødrene ofte kom hjem med et Par muntre Kammerater. Ligeledes besøgte os ofte nogle af vore mange Slægtninge baade fra nær og fjern paa kortere og længere Tid. For flere af disse var Fader ogsaa en trofast Hjælp og Støtte. — Ogsaa med Hovedstaden stod Fader i en stadig Forbindelse; han levede i og fulgte med alle Tidens store Spørgsmaal. Dette var den Gang ingenlunde Tilfældet med alle Landsbyfolk. En Nabo præst, som rigtignok levede ganske besynderligt udenfor Verden, kom en Dag i 1815 over til os. »Har De hørt det,« raabte Fader ham i Møde, »Napoleon er vendt tilbage fra Elba!« — »Fra Elba! hvad vilde han der?« — lød Svaret. — Men det var naturligvis

ogsaa i litterair Henséende, at Fader livligt fulgte med Tiden.

Blandt de unge Mennesker, som besøgte os i Skjævinge, var H. N. Clausen, som blev gift med Tante Svane's Datter Birgitte, i hvilken Anledning Fader ogsaa skrev et Bryllupskvad, et Æventyr paa Vers. Tante Svane var Faders kjæreste og mest jævnaldrende Søster, og vi havde grumme megen Omgang med hendes Hus i de mange Aar, hun som Enke boede i Kjøbenhavn. Bernhard Ingemann fik vistnok af Faders livlige Fortællinger om det bornholmske Folkeliv sin første Idé til de »Underjordiske«, men han blandede saa meget andet med ind deri, at Fader, som kjendte de virkelige Forhold og Sagn derovre saa nøje, slet ikke kunde forsones sig med Bogen, da den udkom, ligesom Ingemann i sine poetiske og æventyrlige Skildringer *fra hin Tid* var Fader altfor fantastisk. — Peter Bang og Nikolaj Madvig hørte som Brødrenes bedste Venner ogsaa til vore hyppigste Feriegæster. —

Tante Olsen opholdt sig med sin Datter Elisa, som senere blev gift med Pram, i længere Tid hos os i Skjævinge, hvorefter de flyttede til Kjøbenhavn. Vi levede i det hele meget med Faders hele store Familie. Moder havde kun en enkelt Slægtning her i Landet, forhenværende Byfoged paa St. Thomas, B. C. Sténersen, som nu med sine Börn levede i Kjøbenhavn, og som vi ogsaa kom meget sammen med. — Mange ville med mig mindes de glade Sommer- og Jule-Ferier i Skjævinge Præstegaard og min Faders stærke, livlige Aand! — Fader holdt egentlig ikke af, at hans Kone og Døtre selv læste, men hvad han læste, meddelte han dem meget omhyggeligt og havde altid Stof til aandfuld Samtale. Han gennemgik og hørte Drengenes Lektier med stor Hurtighed, og medens de læste over, benyttede han hvert Øjeblik. Det filosofiske var stedse hans kjæreste Læsning, og i

disse Aaringer studerede han ivrigt Schelling's Værker; selv disse dybsindige Granskninger meddelte han sin Familie. Han satte stor Pris paa et aabent, meddelende Væsen og havde selv dette i alle sine Forhold. Ethvert privat Brev, han fik, læste han højt for Moder og os; om enhver ny Forordning eller hvert lignende Embedsanliggende, som kunde meddeles, fortalte han os. Kort sagt, han søgte at gjøre os bekendt med enhver Tanke og Følelse. Intet paa lagde han sine Börn saa meget som at sky hemmeligt, underfundigt Væsen, der, som han sagde, kun ledede til slette Gjæringer, Uro og Mistillid. —

I det samme Værelse, hvor Fader studerede og underviste Sønnerne, sad ogsaa Moder og Døtrene ved deres Haandarbejde. Enhver gik klædt i hjemmegjort Tøj; ogsaa vore Tjenestefolk fik ikke Penge, men Klæder af vor egen Hör og Uld i Lön; alt dette blev spundet, farvet, vævet og syet i Præstegaarden og gav os nok at bestille!

*I Laaget paa min Datters Syæske, 1814:*

»Sytøj, Vox og Naal og Traad  
 Pigen under Laag maa putte;  
 Hjærtets Ønske, Glæde, Graad  
 Dybt i Barmen indeslutte:  
 Smudsigt det tilbage vender,  
 Som gaar gjennem mange Hænder!«

Janes Fader.

*Augusta's Skudsmaal:*

(1820).

För var Gusta kjælen, slem,  
 Til det bedre nu gaar frem,  
 Lader Isak for sin Næse  
 Sidde roligen at læse,  
 Leger smukt med Theodor



Kalder »Eser« »søde Bro'er!«  
 För hun intet gjöre gad,  
 Nu hun syer nok saa glad;  
 För hun græd ved Strikkepinden,  
 Nu til den og Garnevinden  
 Tyer hun med Glæde hen,  
 Kommer endog selv igjen. —

E. G.

I stille Travlhed hengled 6 à 8 Uger af den mørkeste Vintertid uden synderlig Forandring, men ogsaa uden at nogen fik Tid til at kjede sig. Saa kom Ferierne, da Sønnerne kom hjem med deres Venner fra Skolen og Universitetet. Da blev Travlheden lagt paa Hylden, der blev kjørt omkring paa Egnen, Naboer og fraværende Slægt og Venner bleve indbudne og hele 14 Dage anvendtes til forskjellige Fornøjelser. Fader og Moder vare meget gjæstfrie og deltog selv i Munterheden; især oplivede Fader et hvert Selskab med sin livlige Konversation og sine muntert anbragte Rim. Han disputerede ogsaa gerne, havde da Fornøjelse af at fremsætte paradoxke Sætninger, som han forsvarede med megen Færdighed. Naar han da opløftede sin stærke Stemme, kunde den, som ikke kjendte ham, imellem blive hæl forbløffet; dette var dog ingenlunde Faders Hensigt; han disputerede mest for at erfare andres Grunde, dem han derfor med stor Taalmodighed hørte paa. Ogsaa var det et Grundtræk hos Fader, at han i ingen Henséende kunde lide *blind* Tiltro eller slavisk Lydighed. Han vilde ikke engang, at hans Börn eller Tjenestefolk blindt hen skulde efterfølge hans Befalinger ved enhver Lejlighed, men opfordrede dem altid til at fremkomme med deres Mening. Ej heller blev han vred, om nogen af dem udførte ét eller andet paa en nogen anden Maade, end han havde tænkt, naar de blot kunde give en fornuf-

tig Grund derfor. Men dumt og tankeløst Væsen hos os viste han stor Foragt.

Lykkeligt hengled flere Aar. D. 17de Nobr. 1819 kunde mine Forældre fejre et glædeligt Sølvbryllup. Samme Aar havde Fader skrevet:

»*Impromptu*

*til min Kone paa hendes 46de Fødselsdag« (1819).*

To Gang tyve, én Gang sex  
 Saa du svinde, kjære Kone!  
 Sidder dog som Tryllehex  
 End paa Kjærlighedens Trone.  
 Thi fra godhedsfulde Smil,  
 Fra det himmelklare Øje  
 Straaler end den samme Ild,  
 Hjærtet mildt som Vox at bøje.  
 Løb og paa vor Livets Traad  
 Stundom en og anden Knude,  
 Blev vor Elskovs Drik end Graad  
 Ved din Barm, min Elskovs Pude;  
 Var vel Øjet stundom mørk,  
 — Heftig, ja, end gram min Tale:  
 Hjærtet dog var aldrig Ørk,  
 Blot et Smil det kunde svale.  
 Thi giv hid din bløde Haand,  
 Vakre, evig elskte Kvinde!  
 Glad jeg kysser end det Baand,  
 Som mig evigen skal binde, —  
 Kys det ogsaa, Hustru kjær,  
 Slut mig til dit Hjertes Varme,  
 Sig mig: »Lykkelig jeg er  
 Her i dine trygge Arme!«

Og nu ordnede Fader og Moder med barnlig Glæde en rigtig storartet Sølvbryllupsfest. Hele deres store Familie og Vennekreds blev indbudet, der-

til Mand og Kone fra hver Gaard i begge Sogne. Om Formiddagen afholdtes en Gudstjeneste, ved hvilken Provsten talte og en Koral blev afsungen. Alle vi 9 Börn gik i Procession med til Kirke, og de to ældste Brødre fremsagde Bönnen för og efter Gudstjenesten i Korsdören. Christian var den Gang allerede Kandidat, Jørgen og Pram Studenter; Alle sex Sönnner bleve jo efterhaanden Theologer.

Saa glade i Vinter, som gjæve i Vaar  
 Og stedse tilfredse med tildelte Kaar  
 Højprise *de To* den lyksalige Stand!  
 De lære hver vordende Kvinde og Mand:  
 :: At Jordens, at Jordens det varigste Held  
 Udrinder alene fra Kjærligheds Væld! ::

De Sönnner og Døtre skal sidde om Bord  
 Som »Oljekviste« var Sangerens Ord,  
 Ja, Datteren Moderens Hjærte skal faa  
 Og Sönnen i Faderens Fodspor fremgaa.  
 :: O Jordens, ja, Jordens det skjønneste Held  
 Udrinder alene fra Kjærligheds Væld! ::

Saaledes lød det i en af de mange Sange (denne af en Skolelærer, Student Juell) ved det festlige Middagsbord i Hjemmet, hvor Sang og aandfulde Taler ideligt vevlede. Fader var i sin fulde Aands og Levensgæmskraft, og Moder i sin fulde blide Skjønheid. Festen, som sluttede med Dans til den lyse Morgen, staar endnu for mig som én af de mést vellykkede, jeg har oplevet.

*Til min Kone  
 paa vor Sølvbryllupsfest d. 17de Novbr. 1819:*

Mel.: Jeg fremmed her til Stedet kom.

I tidlig Ungdoms milde Vaar  
 Fremspired Planten, som beskygger  
 Saa blidelig min Manddoms Aar

Og Alder lune Rede bygger.  
 O Held den Plantes favre Liv:  
 Dens Læ og kvæger elskte Viv!

Jeg traadte ud med tvivlsom Fod  
 Paa uvis Fremtids glatte Bane,  
 Mod Skjæbne — ublid eller god —  
 Jeg ikke saa, knapt turde ane;  
 Men trofast Pige mødte mig  
 Og Vandrigen blev lykkelig.

Vel Himlen tit jeg mørknet saa  
 Og vilde Skyer frem at drive,  
 Bængstet stirrede derpaa  
 Og skjælv for, hvad det skulde blive;  
 Men rolig Hustrus fromme Tro  
 Mit Hjærte og indaanded Ro.

Blev stundom knudret Livets Traad,  
 Tilliden og med Uro blandet,  
 Stod end i Øjet Mismods Graad —  
 Vi fejled jo i ét og andet —  
 For klare Aasyns hulde Smil  
 Sank kraftløs selve grummet Pil.

Bag Mørket stedse Lyset bor,  
 Og Frygt er ofte Haabets Moder:  
 I Blomsterbed og Nælden gror,  
 Og Lykken paa en Kugle foder.  
 Det, Hustru, har vi prøvet, lært,  
 Og Læren er sin Prøve værd.

Saa fem og tyve Aar svandt hen,  
 Men fro vi mindes disse Dage.  
 O, gjerne saa jeg dem igjen

At vende ligedan tilbage!  
 Kom, Kone! tag paany min Haand:  
 Velsignet vær vor Ungdoms Baand!

Til Erindring om, at de havde délt denne glade Fest med ham, forærede Fader samme Dag Bønderne et Krus, paa Laaget af hvilket han havde skrevet følgende:

»Gid Ægtefolk forliges vel  
 Og dele trofast Vé og Held!  
 Gid Ungdom vendes fromt til godt,  
 Den ældre sig ej té til Spot!  
 Gid Eng og Ager frodigt gro  
 Og Nøjsomhed hos Guds frygt bo!  
 Gid Bonden være god og glad!  
 Det ønsker Elieser Gad.«

Paa samme Blad i den gamle Dagbog, hvor Fader har optegnet dette, findes:

*Ved Indtrædelsen i mit 40de Aar:*

I sexten Aar jeg vidste knapt, jeg havde Hjærte,  
 I trende det sig mægtigt vikled ud.  
 I ét og tyve slog det stærkt af Fryd og Smerte —  
 I Fremtid det at styre, lær mig o Gud!

Hvad han skrev ved Indtrædelsen i det 50de Aar lyder mere vémodigt og minder om, at Fader havde stærke Følelser baade for Livets Glæde og Livets Bitterhed:

Opad Livets østre Side  
 Har jeg fuldbragt mine Skridt,  
 Daarskab mest kun fik at vide,  
 Blev bedraget saare tit —

Saa paa Toppen vidt og grant:  
 Alt var Gjøgleri og Tant. —  
 Dog, at Lykken var, jeg kjendte,  
 Hvilte henrykt i dens Skjød.  
 Da kun Tvivl paa Hjærtet brændte —  
 Ak, at Vished Tvivlen brød! —  
 Vished fik jeg — ingen Ro —  
 Hvo og hvad fortjener Tro?  
 Ydmyg nu paa vestre Side,  
 Med et svalet, hærdet Bryst,  
 Sér jeg mig da alt henglide  
 Mod den mørke Nat saa tyst.  
 O, at dog den sidste Stund  
 Blive maa et roligt Blund!  
     Af Gud jeg troligt blev ledsaget —  
     Af Mennesker ikkun bedraget! —

Det var lykkedes Fader at betale sin Gjæld og bestride de store Udgifter ved de ældste Sønners Undervisning. Fader mindedes levende sine egne trange Studenteraar og fornægtede sig selv paa enhver Maade for at befri sine Sønner for lignende Sorger. Men nu kom nogle meget trange Aar. Sædepriserne faldt saa lavt ned, at næppe nogen Bonde kunde bestaa. Ved at bortforpagte største Delen af Embedsjorden i smaa Parceller til Husmænd, som selv kunde drive lidt mere, fik han vel en lille Indtægt og intet Tab af Avlingen; men hans Indtægter vare dog alt for smaa til os mange.

I Foraaret 1821 konfirmerede han sin fjerde Søn, men maatte lade ham blive hjemme i Stedet for at sende ham til Frederiksborg, skjönt han var lige saa vel forberedt som de andre og havde megen Lyst til Studeringerne. Endelig besluttede Fader sig til for at skaffe de fornødne Penge at tage tre fremmede Dreng i Huset, som skulde undervises sammen med de to yngste Sønner. Men han maatte nu anvende

mere Tid end nogen Sinde til Undervisningen; de fremmede Börn vare ikke alle saa lydige og lærvillige, som hans egne havde været, og det begyndte derfor at trætte ham. — Foruden de meget formindskede Indtægter, bidrog ogsaa den lange Sognevej, paa hvilken Fader ofte, naar han havde talt sig varm, forkølede sig og hentede Hoste og Hæshed, samt den vel i de første Aar ret godt istandsatte, men nu dog skrøbelige Præstegaard, som han ikke saa Udveje til at kunne ombygge, alt forenet bidrog til at Fader atter ønskede Forflyttelse. Da derfor Embedet som 2den Præst ved Roskilde Domkirke blev ledigt, søgte han og — fik det! Til netop at søge hertil følte han sig opfordret for sin svage, ældste Datters Skyld, som var bleven indskrevet i Mejerkrone's Stiftelse, og som han derfor ønskede skulde lære Roskilde By at kjende og muligen vinde Venner i den. Her fandtes ogsaa en Latinskole, hvori han kunde sætte sine yngste Sønner. Det var i Efteraaret 1823, at mine Forældre forlode Skjævinge, hvor de havde vundet saa mange Venner, og hvor Menigheden efterhaanden havde knyttet sig nær til Fader i Tillid og Kjærlighed, saa at Folk derfra endnu mange Aar efter kom til Roskilde for at faa Raad og Trøst af ham. Mest Sorg vakte dog hans Bortrejse hos de fattige, hvis trofaste Ven han havde været. I mange Aar havde de søgt til Præstegaarden og vare aldrig gaaede bort derfra uden lidt Hjælp og et venligt Ord. Og ligesom Moder altid var de fattiges Raad og Hjælp, naar én blev syg, saaledes tænkte hun ogsaa i Festtiden paa dem. Naar Julen nærmede sig, blev der altid slagtet til dem, som intet selv havde, til Paaske farvedes Æg til Börnene, — Frugt og Havesager bleve ogsaa uddelte. Moders største Glæde var jo altid at give bort. —

Fader var den Gang i sit 53de Aar, men følte endnu ikke Alderdommens Nærmelse. Han var en stor,

svær Mand, men ikke ubekvem; hans Gang var let, ofte hurtigere end hans Bryst havde godt af; hans lange, blonde Haar, som han brugte at skille ad midt i Panden og stryge glat bag Øret, var kun ganske lidt blandet med graat, — kort sagt, hans hele Udseende vidnede om Sundhed og Kraft.

Fader var især i sine yngre Aar et lille Stykke af en Filosof; han gik ofte og grundede over én eller anden Sætning eller et eller andet Begreb og noterede da sine Tanker derover. Kom der saa f. Ex. til Skjævinge én eller anden, som han kunde meddele sig til og disputere om sligt, var han ret i sit Es. Dog var det ikke altid en blot Leg med Ord eller Tanker; Fader var fremfor alt en oprigtig og alvorlig Mand, hvem det laa paa Hjærte at udfinde det sande og gode, ja bedste.

Af den gamle Kopibog vil jeg udskrive nogle af de hist og her henkastede

*Sententser:*

Er Fornuften end ikke Religionens Kilde, saa maa den dog nødvendigst være dens Prøverinde og Bedømmerinde.

\*

Tro uden fornuftigt Øjemed er — Overtro.

\*

Ere vi fra Naturens Haand enten mest sanselige tvungne eller moralsk forbundne?

\*

Som Barnet slumrer ved at vugges, saa søger man Rolighed ved Tummel.

\*



Kun den vise, den flittige, den dydige kan finde  
Glæde i Ensomhed; den er aldrig alene, som har  
lært at være sin egen Ven.

\*

Smukke Ord kildre Mængden, smukke Tanker glæde  
den fornuftige.

\*

Fornuften sætter sædvanlig først sine Frugter, naar  
Lidenskaberne have afblomstret.

\*

Det er tungt at styre sine Lidenskaber, men det er  
tungere at faa dem tilfredsstillt.

\*

Gamle Tjenere ere Husets Prydelse, og der er intet  
at ligne med en tro og høflig Tjener; den bör anses  
som en Huset tilhørende Slægtning.

\*

Hoffet er som en Stue fuld af Røg; de fleste gaa ud  
derfra med Taarer i Øjnene.

\*

Det koster Umage at gaa op ad mange Trapper,  
men det koster ofte Livet at styrte ned ad dem.

\*

Det er tungt at gaa paa Krykker, men det er farligt  
at gaa paa Stylter.

\*

Man bör behandle Menneskene som Musikanten  
sine Strænge, stemme dem op og ned, indtil de give  
harmoniske Toner.

\*

Kultur er: forøget Evne til at udføre selvvalgte For-  
maal; der gives derfor mere end et Slags,— og om  
den skal blive gavnlig eller skadelig, beror paa den  
Retning, som Viljen gives.

\*

Kun hvor Fornuften vakler, er Autoritet nyttig.

\*

Den menneskelige Aand trænger til Næring —, men  
hos den gode føder den sig med stille Beskuelse af  
sine Fuldkommenheder; have vi ingen gode Egen-  
skaber, føder Sjælen sig ved at opsøge og omtale  
andres Ufuldkommenheder, og deraf Bagtalelseslyst.

Det er bedre at maatte spare for stundom at kunne  
overgive sig til Glæden, end stedse at ødsle for at  
kunne blive glad.

\*

Fornuft er den efter Grunde virkende indre Frihed,  
Instinkt er den uden erkjendte Grunde (efter dunkel  
Følelse) virkende Fornuft.

\*

Skarpsindighed behandler Tingenes ydre Forhold,  
Dybsindighed behandler Tingenes indre Væsen,  
Skarpsindighed viser det urimelige, Dybsindighed  
viser det ubegribelige: Skarpsindighed trænger til  
Dybsindighed for ej at blive hovmodig, fræk og selv-  
tillidsfuld — Dybsindighed behøver Skarpsind for ej  
at blive dunkel, henrivende og overtroisk.

\*

Den sande Glæde er snarere i Skillings end i Du-  
katens Følge. Det ædle Menneske lever mere i Fore-

stillingen end i Nydelsen. (Vaaren er behageligere end Høsten).

\*

Stræb stedse at være sysselsat, og at være det med noget nyttigt og ædelt.

\*

Vær oprigtig og aabenhjærtig i det mindste mod ét godt Menneske.

\*

Kjærlighed finder ikke Sted imellem ligetonende, men mellem harmoniske Sjæle.

\*

Dyden handler stort for Lovens Skyld, Sværmeriet for Idealets, Kjærligheden for Gjenstandens Skyld.

\*

Det angeneme føles, det skjønne betragtes, det gode erkjendes, det ophøjede beundres, — det angeneme opvækker Begjærlighed, det skjønne Hengivenhed, det gode Agtelse.

\*

Ynde er en skjøn Sjæls kjendelige Udtryk i Legemets uvilkaarlige Bevægelse.

\*

Vi Døtre maatte blive alene tilbage i Skjævinge, indtil Eftermanden kunde overtage Præstegaarden. Søster Lise begyndte i denne Vinter at blive meget svagere, saa det var svært at skilles ad.

Det var i det hele med Vémod, at Fader forlod Skjævinge, hvor han havde levet 14 Aar, af dem mange lykkelige. Det ny skulde ogsaa bringe ham mange Skuffelser.

*I Roskilde*

var ingen Embedsbolig for den 2den Præst, og han kunde strax ingen anden Lejlighed faa end én lige overfor Gjæstgivergaarden »Prindsen«. Tummelen herfra, Vognenes Rumlen og Postkarlenes Blæsen generede ham meget baade Nat og Dag. Fader mærkede i det hele, at han havde svært ved nu at sætte sig ind i det meget nye. Ekkoet i den store Domkirke var den Gang næsten utaaeligt; det var ham ogsaa ubehageligt, at Prædikestolen stod saa højt, han var nær ved at blive svimmel ved at staa paa den og se ned over Menigheden. Dog var alt dette jo ikkun Smaating. Efter et halvt Aars Forløb fik han en smuk Lejlighed i en venlig Udkant af Byen, og der samledes vi atter alle i Hjemmet. Men i det første Aar, Fader var i Roskilde, blev alle mine tre ældste Brødre kaldede til Præster. Min ældste Broder kom til Aalborg, de to andre hélt op til Færø. Skilsmissen fra disse kjære Sønner voldte Fader stor Smerte, og Savnet af deres tidligere smaa Besøg føltes ofte. —

*Afskedssang*

*ved mine 2 ældste Sønners Ordination og Bortrejse  
1825.*

Mel.: Fylde hver sit Glas til Randen.

Er det gamle Træ end skaldet,  
Synke end dets Grene ned,  
Er end Frugten af det faldet,  
Er det snart kun törre Ved;  
Dog omkranst af unge Stammer,  
Som sig fra dets Frö udskød,  
Og som fælles Moder ammer, —  
Staar det frejdigt til sin Død.

Ja, om Gartneren end planter  
 Hist og her de Stammer ud,  
 Om han og paa Havens Kanter  
 Sætter dem mod Storm og Slud;  
 Gamle Træ, endskjönt det ryster,  
 Stander dog paa faste Fod:  
 At just om de nøgne Kyster  
 Hegne vil den Gartner god!

Kvisten, som alt Ormen gnaver,  
 Som i Marven alt er skjør,  
 Som kun Mistbænk drevet haver,  
 Bladfuldt, som det hule Rör, —  
 Den maa staa i lune Have  
 Tæt ved kjælne Moders Favn,  
 Den maa Omhu, Pleje have,  
 Mér til Skue end til Gavn.

Planten derimod, som skyder  
 Ud fra tarvelige Grund,  
 Som, i Væxten hærdet, byder  
 Uvejr Trods hver Aarets Stund,  
 Som har mere Marv end Blade,  
 Som er selv i Barken stærk,  
 Den kan trygt sig flytte lade,  
 Den kan staa som Plankeværk!

Flyt derfor, I kjære Poder!  
 Flyt fra gamle Træ kun bort;  
 Det har Læ hos Eders Moder,  
 Ene staa det ikkun kort:  
 Det har endnu flere Spirer,  
 Skudte fra den samme Grund,  
 Som idet de Haven sirer  
 Og er en velsignet Lund.

Gak, min ældste Søn, til Jyden,  
 Som ved Limfjordsbredden bor,  
 Gak, og vid: i Ly af Dyden  
 Ene sande Lykke gror;  
 Sandhed gaa fra dine Læber,  
 Hjærtet være fuldt af Tro!  
 Vis: ved Mørket Uro klæber,  
 Kun fra Lys udrinder Ro.

Gak, min elskte Faders Navne,  
 Gak, min Jørgen, did mod Nord;  
 Det er stort sit Hjem at savne  
 For at tolke Sandheds Ord.  
 Gak med Held paa Fjeld og Bølge,  
 Gak med Trofasthedens Gud!  
 Ærlighedens Løn dig følge,  
 Hvor du træder ind og ud!

Søn, som alt paa Fjeldet vanker  
 Med din Lise sjæleglad,  
 Borte, men dog hos i Tanker, —  
 Hør, som om I blandt os sad!  
 Venner, kommer, værer flinke,  
 Skjænker alle bredfuldt Maal,  
 Kommer vennehuldt at klinge:  
 Trende brave Sønners Skaal!

*Stemningsdigt 1826*  
*af Elieser Gad,*  
*meddelt af hans yngste Datter Augusta Müller*  
*f. Gad.*

Mørkhed over Jorden hvilte,  
 Knap en Taagestjerne smilte  
 Hist og her fra Himlen ned;

Vildsomt Jordens Börn omvanke,  
Hjærterne beængstet banke,  
Tvivlsomt famles ved hvert Fjed.

Men en Sol i Østen stiger,  
Mörkets vilde Rædsel viger,  
Jorden bliver lys og blid;  
Sandheds Gud sig aabenbarer,  
Undrende talløse Skarer  
Sé ham — føle Tro og Lid. —

Tak, vor Gud, Miskundheds Fader!  
Tak, at Lyset end Du lader  
Dagligt klarere opgaa!  
Giv os troligt det at følge,  
Intet have Dig at dølgge,  
Engang roligt for Dig staa!

*Med en Théské*

*til Isak, da han begyndte at læse til Attestats:*

Gaa til Bunds ej blot med Skéen,  
Dybt det bedre gjerne ligger,  
Og de vises Stén at sé  
Faar ej, hvo som Fladen slikker;  
Tømmes maa den dybe Skaal  
For at naa det rette Maal;  
Töm den, Sön! det bedre smager  
Alt som du fra Bunden tager!

*Til min inderlig kjære Georgia!*

*den 20. August om Morgenens Kl. 6, 1827*  
*(hendes Fødselsdag).*

Medens endnu Sövnén hvilte  
Sødt paa dine Øjenlaage,  
Dagens förste Straale smilte  
Og adspredte Nattens Taage, —

Rørt jeg bad: Gud Fader give,  
 Blid som denne Morgen blive  
 For min Sön og for hans Pige  
 Hver en Dag Gud lader stige!  
 Og naar enkelt taaget Morgen  
 Mörkt den hyller ind i Sorgen,  
 Giv, at Glæden lys sig melder,  
 Førend Dagen endnu helder,  
 Og især hver Aften smile,  
 Sødt af Fred til salig Hvile!

Din ganske hengivne Elieser Gad.

*Til Jørgen Gad's Hustru,*

*min kjære Svigerdatter Rikke Kornerup, paa hendes  
 Fødselsdag den 26de Februar 1828.*

Skille dybe Sø og Bølge  
 Os end langt fra elskte Favn,  
 Kan vi endog ikke dølge  
 Hjærtets vemodsfulte Savn,  
 Aanden dog sin lette Vinge  
 Spreder ud med Haab og Tro,  
 Stræber i sin Frygt at svinge  
 Sig hen til den elsktes Bo.

Derfor her i Venneklynger,  
 Kjære Börn paa fjerne Ø,  
 Fantasiens Baad os gynger  
 Lynsnart over langen Sø.  
 Ved din Havbred, kjære Rikke!  
 Springe vi saa fro i Land,  
 Sé med ömhedsfulde Blikke  
 Hist dig favne Sön og Mand.

Ind vi trine i din Stue,  
 Sé den pæn og hyggelig,  
 Sé dig, Höjeloftets Frue,



Nyfødt, glad og lykkelig, —  
 Høre Jørgen: »De er kolde,  
 Her maa hastigt gjøres Baal,  
 Her maa frem en varem Bolle,  
 Kom og drik min Rikke's Skaal!«

Glasset fyldes, Sangen lyder  
 Rungende i højen Sky!  
 Rikke med sin Jørgen nyder  
 Klippefast Huslivets Ly!  
 Lille Marius, han trives,  
 Enlig søbe ej sin Kaal,  
 Ved en Søster snart oplives, —  
 Lille Marius! din Skaal!

Sé, der kommer nok en Snekke, —  
 Gid jeg faa al Last og Skam!  
 Vil den ej her og tillægge! —  
 Er det ej vor egen Pram,  
 Lastet med den kjære Lise  
 Og med tvende Glutter smaa?  
 Hør, han synger glad en Visc, —  
 Vel det ham og Fragten gaa! —

*Ved Efterretningen om Marius Svane's Død:*

Den Frihed, som vor Jord ej giver,  
 Det Lys, som her kun Dæmring bliver,  
 Rastløse Aand nu fundet har.  
 Hinsides Fordoms snevre Skranker  
 I Sandheds Hjem fro Hjærtet banker,  
 Erkjendt, som virkelig det var. —

E. G.

Min aandfulde Fætter Marius Svane døde 1828.

Med sin Embedsvirksomhed i Roskilde blev  
 Fader aldrig tilfreds. Han havde stedse sat sin Livs-

lykke i sin Menigheds Kjærlighed og Tillid og havde været vant til at dele oprigtigt med enhver baade Glæde og Sorg. Paa samme Vis kom han nu Roskildenserne i Møde, — men de forstode ham ikke. Naar han kom ind i et Sorgens Hus, hvor Døden havde bortrevet et Led af Familien, og det ene for at trøste de bedrøvede, saa mærkede han Forlegenhed og maatte høre Undskyldninger, »fordi de kun havde Raad til at betale én Præst ved Begravelsen, o. s. v.« — I Kirken havde han stedse de fleste Tilhørere, og mange bevidnede ham ofte deres Tak for hans Prædikener, ikke desto mindre havde han meget faa Konfirmander, og dette bedrøvede ham, thi Konfirmandundervisningen havde altid været hans kjæreste Gjerning. Ej heller fandt han, hvad han havde haabet hos sin nærmeste Embedsbroder.

Fader havde ogsaa andre Skuffelser. Strax da han kom til Byen, satte han sine yngste Sønner der i Latinskolen. Men Aanden og Methoden her var hélt forskjellig fra den i Frederiksborg. Tilsidst besluttede han sig til at tage den yngste ud af Skolen igjen og selv at læse med ham, til han kom i øverste Klasse. Nu var Indtægten af Embedet i Roskilde vel meget større end i Skjævinge, men det var ogsaa et meget dyrere Levested. Fader maatte da igjen tage fremmede Dreng i Huset, som han underviste, og havde nu overordentlig meget at gjøre hver Dag. Til 4 Börns Undervisning gik 6 à 8 Timer, og med Omhu udarbejdede han alle sine Prædikener og Lejlighedstaler. Dog var dette ikke hans eneste Beskjæftigelse.

Da Fader kom til Roskilde, var baade Fattig- og Skolevæsenet i en ringe Forfatning. Der var et Par elendige Fattighuse, hvor de trængende havde deres Nattekvartér; forresten gik de »paa Omgang«, havde deres Kost én Dag her, én Dag der. Enkelte af de større Huse der i Byen maatte saaledes give en

10 à 12 Kostdage om Ugen. Naar saa de fattige vare blevne mættede, gik de og drev om og sammentiggede sig nogle faa Skillinger, som de gjerne drak op i Brændevin. Hver Aften forefaldt hæsle Scener i Fattighusene, naar de tumlede hjem, hvilket var saa meget mere til Fordærvelse, da der var mange Börn imellem dem. — Fader fik da det ene Fattighus solgt og det andet bygget saa meget større, at der blev Plads til alle de husvilde paa ét Sted, samt til en stor Arbejdsstue og Bolig for en Opsynsmand. Denne skulde nu sørge for Bepisningen og for at holde dem til Arbejde. Ingen maatte de søgne Dage forlade Boligen uden Mesterens Tilladelse, hvorved Fattiglemmerne bleve nødte til at føre et ordentligt Liv, og Fader havde den Glæde snart at se dem føle sig baade sundere og lykkeligere ved Forandringen. Börnene fik nu ogsaa ordentlig Pleje og bleve lærte til Arbejde, saa det ej længere faldt vanskeligt at skaffe dem gode Tjenesteplasser, naar de vare konfirmerede. — Ogsaa blev Fattigskatten ved dette Arrangement betydeligt nedsat. — Men denne Ordning var den Gang noget *ganske nyt*, og kostede Fader meget Arbejde og Hovedbrud. Han læste alt, hvad han kunde faa, om Fattigforsørgelsen, og han besøgte dagligt Fattighusene med et aabent Øje for mulige Fejl eller Uordener, ligesom han selv altid var med ved Indkjøb af de forskjellige Sager, o. s. v.

Ogsaa Skolevæsenet trængte til Forbedring. Der var kun én Skole, hvor Börn af de forskjelligste Kaar og Forældre alle gik imellem hverandre. At Borger-skolen aldrig kunde hæves til, hvad den burde være, saa længe dette var Tilfældet, indsaa han klart og fik ogsaa omsider sat igjennem, at der ved Fattighuset blev bygget en Friskole for dem, som ingen Skolepenge kunde erlægge. At indvie denne Skole blev hans sidste Præstegjerning.

Skjønt Fader i Roskilde aldrig opnaede at blive

saaledes knyttet til Menigheden, som han ønskede, saa vandt han dog dens Agtelse og Tiltro og følte, at han ikke virkede hélt forgjæves. I mange andre Henséender førte han her et behageligt Liv. Han blev strax Medlem af en Forening, som Rektoren, Adjunkterne og nogle andre derværende Embedsmænd havde dannet, og som én Gang ugentlig samledes for paa Latin at disputere over en eller anden religiøs eller videnskabelig Gjenstand. Fra disse Møder kom han ofte meget oprømt hjem; han holdt af at udvexle sine Tanker med andre tænkende Mænd, og det morede ham at opfriske Latinen, som nu saa længe havde hvilet. — Ogsaa paa andre Maader deltog han i Byens Selskabelighed. Han spillede en meget god L'hombre og kunde nok fornøje sig ved et Parti en Gang imellem. Han saa jævnligt nogen hos sig og yndede de unges Løjer, men var især Sjælen i de livfulde Samtaler, som han særligt forstod at beaande.

I religiøs Henséende hørte Fader vistnok, om end ikke énsidigt, til den gamle Skole. —

*Til Hr. Stiftsprovst Clausen!  
paa hans 70de Fødselsdag den 12te Marts 1829.*

Som paa Himlens hvalte Bue  
Stjernen selv med klarest Lue  
Stundom man omtaaget sér, —  
Og som mangan Vendekaabe  
Flux man hører kløgtigt raabe:  
»Hvad den var, den er ej mér!«  
Saa paa Jordens runde Bane  
Det og er en gammel Vane,  
Naar man selv i Taage staar,  
Højt om grundfast vis at raabe:  
»Hvilken stiv, ensidig Taabe,  
Hvor han dog tilbage gaar!«

Naar for tre Aartier siden  
 Vrimlen, som kun tjener Tiden,  
 Vidste kun at spotte frækt; —  
 Naar, hvad allermindst den fatter,  
 Just som allerhelligst skatter,  
 Nutids flove, usle Slægt!  
 Naar da djærvt, du Sandheds Kæmpe!  
 For hin kolde Spot at dæmpe  
 Løftede din Stemme klar, —  
 Og du nu frimodigt tugter  
 Mørke Tidsaands Slangebugter:  
 Hædersmand du er og var!

Gubbe, ja, dig Held og Ære!  
 Som du var, du længe være,  
 Lyse-Stjernen i din Stand!  
 Syv Gange ti tilbagelagte  
 Døgnets Aand du lidet agte,  
 Sekler krone rigtig Mand! —

*Ved et Selskab hjemme for Landemodsgjæster  
 d. 3die Juli 1830 udbragte Fader følgende Skaaler:*

*For Biskop Erasmus Möller!*

Vind hjemme Folket, som det *Balle* vandt,  
 Vind ude Kransen, som man *Mynter* bandt!  
 Dit Hjærte, som kun søger godt og sandt,  
 For længe siden Gejstligheden vandt. —  
 I mange Aar til Sandheds, Retfærds Hegn  
 Din Gang med Lys og Kraft og Held betegn!

*For Stiftsprovst Clausen!*

Naar syv Gang ti og to man har paa Bagen  
 Man gjør sædvanligt ikke stort ved Sagen,  
 Vor Stiftsprovst Clausen kun undtagen;  
 Thi hver, som vilde, fik i Gaar at høre,

At han, saa Hjærtet dybt sig maatte røre,  
 Endnu kan Aandens Sag udføre; —  
 Thi for den Olding med den Mandoms Kraft  
 Vi tömme ud vor Druesaft!

*Gejstlighedens Skaal!*

Sund leve hver ædel Præst,  
 Som Sandhed bær' paa Tunge, —  
 Men snige sig den sorte Pest  
 I hver jesuitisk Lunge! —

Den 7de August 1830 skrev han over  
 Dr. theol., Ridder og Dbmd., Biskop i Aarhus,

*Peter Hans Mønster:*

Som Egen paa sin dybe Rod  
 Med løvfuld Krone — Skovens Smykke —,  
 Saa stærk og fast du nylig stod,  
 Udbredte om dig Held og Lykke!  
 Da Stormen i et vældigt Stød  
 Den kjærnefulde Stamme brød!  
 Ja, kjærnefuld i al Forstand,  
 Saa lys en Aand, saa fri, saa rolig,  
 Saa dansk, saa dygtig, virksom Mand,  
 Saa med sit Kald til Gavns fortrolig! —  
 Thi sörg mit arme Fædreland,  
 Din Trang er stor til saadan Mand!

Om Faders ungdommelige Aand, og om hvorledes han forstod i Hjemmet at udbrede Munterhed ved Siden af Alvoren, minder derimod et Rimbrev med en

*Indbydelse til Frk. C. van Deurs:*

At Rygtet mange Tunger har,  
 Og dog ej altid Sandhed bar  
 Paa sine Tunger mange,

Det har vi flere Gange —  
 Selv naar vi ikke vilde —  
 Erfaret ved den Kilde,  
 Som fordem læsked »salig Ro'«,  
 Og vi nu med hinanden bo!  
 Men at der ej af nogen Brand  
 Gaar Rög — med mindre at forsand  
 Der og er Ild i samme —  
 Mig lærte alt min Amme;  
 (Endskjönt hun selv ret ilde

Saas megen Tid at spille  
 For Lue fæl at puste frem  
 I eget og i andres Hjem). —  
 Kort sagt: Der siges her for sandt  
 — Gud give, at det kun var Tant! —  
 At end i mange Dage  
 Det skulde Dem behage  
 I Kjøbenhavn at blive  
 Og os en god Dag give  
 Med hele vor Formælingsbal,  
 Som her paa Söndag fejres skal.

I Musers og Apollo's Navn,  
 For Sangens Skyld, for alles Savn  
 Jeg allerydmygst beder  
 Og efter Udtryk leder,  
 Som maatte Hjærtet røre  
 Til gunstigst mig at høre:  
 Kom, senest dog paa Løverdag!  
 Vor hele Fest gjør ellers Vrag —  
 Kom dog! — Selv gode Tante vil  
 Du være skal saa god og mild!  
 Hver Mund og hver en Tunge  
 Hvert Øje og hver Lunge,  
 Hver Fod, som sig kan røre

For op til Dans at føre,  
 Alt, hvad som krybe kan og gaa,  
 Udraaber: Ja, Du komme maa!

Paa Roskilde Bys og egne Vegne, d. 4de Novbr. 1828.

I sin Familie oplevede Fader i disse Aaringer megen Glæde. Börnene bleve efterhaanden alle voxne og hængte ved ham med usigelig Kjærlighed. Han forstod ogsaa som kun faa Fædre at behandle dem som sine Venner. Tillige havde han den Glæde efterhaanden at faa dem lidt nærmere omkring sig. Hans ældste Søn blev forflyttet til Kjøbenhavn, og af de to, som vare paa Færø, kom den ene til Jylland, den anden til Langeland. Den fjerde Søn, som nu ogsaa var theologisk Kadidat, blev ansat som Adjunkt ved Vordingborg Skole. Disse fire Sønner med Koner og Börn kom nu ofte hjem i Besøg. Med Varme talte Fader da med dem om deres Embedsgjerning, samt diskuterede Dagens Nyheder, baade de religiøse, litteraire og politiske og var i Omgang med dem alle saa kjærlig og spøgefuld.

*Velkomst til mine Börn og Julegjæster,  
 3die Juledag 1831.*

Velkommen, vær velkommen alle,  
 Velkommen hver, jeg Ven maa kalde!  
 Velkommen til min varme Favn  
 Du kjære Søn fra Kjøbenhavn!  
 Velkommen du fra Fjeldets Tinde  
 Med samt din vakre lille Kvinde!  
 Og du fra Vordingborgia  
 Med Pigen din, Georgia!  
 Velkommen kjære Theodor,  
 Velkommen Elieser stor —  
 At sige stor imod den lille,



Hvis Fader vi saa gjerne vilde  
 Og sét her ved vort Julegilde. —  
 Velkommen Gusta, Jane, Lise,  
 Som det ej sömmer her at prise,  
 Skjönt hvad I dagligt er her hjemme  
 Jeg Eder aldrig skal forglemme!  
 Velkommen Ungdom, Mand og Frue,  
 Her i vor lille Julestue!  
 Tak, at I vilde til os komme;  
 Skjönt knapt vi kun kan Eder rumme!  
 I véd, at som sig Tiden følger  
 Her Dyrtid er paa Spøg og Løjer,  
 Skjønt Munterhed og Spøg og Dans  
 Er vakker Blomst i Livets Krans —  
 At sige, naar man og har Sans  
 For mere end den bare Dans  
 Og danser saa i Ungdoms Vaar,  
 At man engang med hvide Haar  
 Endnu kan tage Dél i Legen  
 Og faa et Stykke med af Stegen —  
 (At sige, hvor der vanker Steg  
 Og ej som her, blot Juleleg!)  
 Derfor, skjønt gammel, som en Knøs  
 I Aften jeg slaar Gjækken løs  
 Og beder, at I alle vil  
 Slaa muntre an i samme Spil!  
 Lad vittigt gaa den frie Tunge,  
 Saa sig maa ryste hver en Lunge,  
 Og glade saa af Hjærtet sjunge,  
 Saa højt i Skyen det maa runge —  
 Saa Lyden af Fiolens Strænge  
 Med Sangerkor sig lystigt mænge!  
 Lad Foden let ad Gulvet svæve  
 Og Glædens Takt i Hjærtet bæve!  
 Lad smage tarvelige Retter,  
 Som venlig Haand for Eder sætter!

Lad Bollens varme Kraft og Damp  
 Jer æske ud til mandig Kamp,  
 Til Kamp ved Glassets muntre Lyd  
 For Julens Skaal, uskyldig Fryd!  
 Og saa, naar I ej mér kan magte,  
 Men danser sövnigen og sagte,  
 Tag Glasset da endnu engang  
 Og syng en rask, en lystig Sang  
 Og sig, idet I gaa herfra:  
 Hurra, uskyldig Spøg, Hurra!

*Til min Kone!*

*paa hendes 60de Fødselsdag, d. 28de Januar 1833.*

Om tilbedt Pige jeg synger ej,  
 Saa gjorde jeg vel i fordums Dage,  
 For Jaet sukked og frygted Nej  
 Og kvælted af min forelskte Plage  
     Og tænkte Livet  
     Mig blot var givet  
     For Elskovs Skyld!

Nej, prøvet Hustru lovsynger jeg,  
 Som trofast deler hver Livets Skjæbne,  
 Som Vanhelds Dage nedbøjer ej,  
 Men i hver Stilling véd sig at væbne,  
     Saa Harm afbødes  
     Og Fryd forsødes  
     Ved Kjærlighed.

Høj festlig derfor er denne Dag,  
 Som fødte til mig sjeldne Kone!  
 Jeg glad er ene — og glad i Lag,  
 Mit Hjem især er min Glædens Zone —  
     At hver Mand maatte  
     Som jeg sig gotte  
     Hos Hustru sin!

Ja; Kone! Tak for hvert Favnetag,  
 For hvert et Kys og for kjælne Pleje,  
 For Huslighed og al din Umag',  
 For blødt og kvægsomt du gjør mit Leje,  
     O, at jeg kunde  
     Dog nogenlunde  
     Dig vise Tak!

Med Börneflok jeg omringer dig,  
 De otte om os sig sammen klynge,  
 Den niende det maatte nægte sig,  
 Men alle glade af Hjærtet syng:  
     Vi Moder ligne,  
     Det Gud velsigne!  
     Vor Moders Skaal!

Faders store Familielykke og Glæde i Hjemmet var dog langt fra ublandet. Hans ældste Datter léd af Krampeslag, og dette tog med Aarene nu saaledes Overhaand, at hun imellem havde det 5 à 6 Gange i Døgnet. Hendes sørgelige Skrig kunde ofte høres over hele Huset, men Fader kunde aldrig vænne sig hertil, men blev hver Gang som elektriseret. Dog var dette ikke det værste; men Krampen angreb i høj Grad hendes Sanser og Sjæleevner, og faldt den hyppigt over hende, kunde hun blive ustyrlig sindsforvirret, men kom sig atter noget efter et Par Dages Forløb; imellem kunde ogsaa flere Uger hengaa uden saa stærke Anfald. Naar da Sjæls- og Legemskræfterne lidt gjenvandtes, følte Tilbagefaldene saa meget dybere. — Hun havde en gang havt et lyst Hoved og en ypperlig Hukommelse; hendes vittige, ofte lidt satiriske Indfald og livlige Passiar morede Fader meget. Han maatte derfor nu samle al sin Kraft, for ikke at blive hél mismodig ved Synet af hende; men han følte, at Gud havde tildélt ham saa mange Goder i Livet,

og at han ikke burde uskjönsomt hæfte sin Sjæl saaledes ved dette ene mørke Punkt, at han blev uskikket til at leve for sit Embede og sine andre kjære.

Dette lykkedes ogsaa for ham, saa længe han var rask, og han beholdt, Gud være lovet, den fulde Aands- og Legemskraft, som i saa ualmindelig Grad var tildelt ham, til sit 64de Aar. Da begyndte han at føle Alderdommens Tryk; det blev ham besværligere at udføre sine Embedsforretninger, og han blev tilbøjelig til at sé Livet fra den mørkere Side. Dog hengled et Aarstid, uden at andre end han selv og hans allernærmeste mærkede, at han ikke mere var, hvad han havde været. — Da udbrød der en Nat Ildløs hos vor Nabo. Fader var om Aftenen kommet hjem fra Kjøbenhavn, hvor han havde overværet sin fjerde Söns Ordination, og var, træt efter Rejsen, som den Gang var anderledes besværlig end nu, faldet fast i Sövn. Da man nu slog Vinduet ind i Sovekammeret og raabte: »Brand!«, fik han en Skræk, som vistnok virkede meget skadeligt paa hans Sundhed. Han faldt vel ikke i nogen svær Sygdom, men blev fra dette Øjeblik Dag for Dag kjendeligt svagere. Især følte han selv, at han ej længere kunde prædike med den tidligere Kraft og Varme. Et halvt Aar efter Ildebranden kom han en Söndag hjem fra Kirke med den Beslutning næste Dag at tage ind til Biskoppen for at søge om en Kapellan og — udførte den ogsaa.

Förste Söndag i Oktober 1835 prædikede Kapellanen förste Gang, og siden prædikede Fader aldrig mere. Dog var han endnu ikke saa meget svag, gik ofte i Kirke som Tilhörer, spadscrede hver Dag og tog imellem Dél i Selskabeligheden, som »Stændernes« Ophold i Roskilde i denne Vinter oplivede.

Men hans svage Datters, og med hendes de andre kjæres Fremtid, hvilede nu tungere end för paa

hans Hjærte, og han bad ret til Gud, at han dog vilde hjemkalde hende först. Denne Bön blev ogsaa hørt; et heftigt Sygdomsanfald endte alle hendes Lidelser i Foraaret 1836. Men skjönt Fader af sit inderste Hjærte takkede Gud for denne Naade, ryttede hendes Bortgang ham dog meget, svag som han var. Hun var jo hans förste Barn og havde været Kilden til saa megen Glæde og saa megen Sorg. Han vilde selv følge hende til hendes Hvilested, men da Øjeblikket kom, formaaede han det ikke. —

Det var godt, at han nu havde Hjælp til sin Emsbedsgjærning, — dog havde ogsaa dette sine mørke Sider. —

For at rive Fader ud af den vémodige Stemning, som Lise's Død havde efterladt, tilraadede Lægen en Rejse. Sammen med sin Kone og sine Døtre rejste han da nu paa Besög til sine Söner. Isak var Præst i Estvad ved Skive, Jørgen Præst i Herslev ved Fredericia, Theodor Kapellan i Smidstrup tæt derved; Pram var Præst og Provst i Rudkjöbing. I Løbet af et Par Maaneder besøgte han dem alle, og Rejsen styrkede og opmuntrede ham en hél Dél. Dog var hans egentlige Kraft borte; han følte sig uskikket til Forretninger og overlod nu alt til Kapellanen. Hans Syn blev svagere, saa at han nu ikke kunde læse ved Lys, og Vinteraftenerne bleve ham da ofte lange. Vel læste vi Døtre og enkelte Venner højt for ham, eller hans gamle Bekjendte kom for at spille en L'hombre med ham. Men hans Interesse var svækket og Legemet blev snart træt. Lægerne raadete ham nu mest til Bevægelse i Luften. Han gik derfor daglige Spadsereture og kunde da endnu passiare ret livligt med sine Døtre, som stedse ledsagede ham — paa disse Ture var det, at han fortalte mig en Dél af disse Blades Indhold —, eller kjørte Ture i sin lille Enspændervogn med mig som Kusk.

Saaledes hengik en Vinter og en Sommer, nok en Vinter og nok en Sommer. Han gik nu kun ud ved sin Kones eller Datters Arm, og skjønt forstandig Samtale interesserede ham til det sidste, var han nu dog mere Tilhører end Deltager. — Han havde vel ingen Smerter, men disse Aar vare alligevel meget sørgelige, thi Fader følte selv dybt Forskjellen paa, hvad han havde været, og hvad han var, og undertiden bebrejdede han sig Mangel paa den rette Taalmodighed. Han frygtede for at leve længe »sine kjære til Byrde«, og især laa i 1838 den tilstundende Vinter mørk for ham. Allerede midt i November laa alle Vande tilfrosne, og Kulden trykkede ham. Den 17de November, som jo var hans Bryllupsdag og stedse var bleven højtideligholdt, samlede atter dette Aar nogle faa Venner om ham og hans Hustru, og hvorvel Fader ikke denne Gang havde skrevet nogen Sang, eller oplivede Selskabet ved sine Taler, — sad han dog med sin Buket i Knaphullet og saa saa festlig og mild ud.

Dette var en Lørdag; om Mandagen var han sidste Gang ude at kjøre, men følte sig svag, og Turen blev kort. Han gik den Dag lidt tidligere til Sengs og sov roligt nogle Timer. Da vaagnede han meget syg, og d. 20de Novbr. 1838 om Aftenen Kl. 9 kaldte Gud ham ved en blid Død fra os. —

D. 28de Novbr. blev han begravet paa Graa-brødre-Kirkegaard i Roskilde.

Min kjære Moder hviler ikke ved hans Side. Som Enke flyttede hun 1844 fra Roskilde til sin næstældste Søn og Datter og døde i Herslev Præstegaard d. 18de Maj 1847, — aandsfrisk, mild og kjærlig, ja, og smuk til det sidste.

## MINDEORD

over

Præsten *Elieser Gad*  
af hans Søn *C. Pram Gad*.

Ofte stod jeg bag ved Dødningbaare,  
Ofte taled jeg i Sorgens Stund,  
Men i Dag — hvi skjælver jeg saa saare?  
Hvi sitrer Ordet paa min Præstemund?

Ej jeg mægter her i Dag at tale; —  
Tie? — nej, det kan jeg heller ej  
For mig selv jeg maa min Sorg afmale,  
Medens Foden vakler ad den tunge Vej.

O, vidunderlige Baand, som binder  
Mig saa fast til dette kjære Lig,  
Alle dybt indgravne Minder  
Sno om Kisten sig vemodelig.

Paa det Knæ, som nu er stift og stille,  
Mangen Gang om Kvæld jeg Ranke réd,  
Medens Maanen og de Stjerner milde  
Gjennem Landsbyruden lyste ned.

Og det Hjærte, som ej mere banker,  
O, hvor slog det stærke, varme Slag!  
Al dets Ild og rene Tanker  
Skuer jeg forklarede i Dag.

Vel jeg véd en Taagesky fordunkled  
 Dine sidste Vandringsdage her; —  
 Men fordi din Stjerne engang funkled  
 Følte Dunkelheden desto mer.

Vist jeg véd, at mange Venner findes,  
 Der vil rørte læse om din Død,  
 Der vil Lyset og vil Varmen mindes,  
 Som du éngang om din Kreds udgød.

Hist hvor Østersaltets Bølger hvide  
 Kranse Foden paa min Fødeø,  
 Kjærligt end fra første Manddoms Tide  
 Mindes du i Pérsker og i Rø.

Og hvor det beskedne Rongsted smiler  
 Og det sjunkne Slot tilforn stod,  
 End dit Billed i mangt Hjærte hviler,  
 Som du var: oprigtig, kraftig, god!

Men især ved Brunbjerg, Baunebakke  
 Og mit aldrig glemte Kirkekjær  
 Bonden længe vil bag Ploven snakke  
 Om dit Præste- og dit Faderværd.

Der ved fjortenaarig Mandomsvirken  
 Du indpræget har dit blanke Navn,  
 Skrev begejstret det i Landsbykirken,  
 I dine Bønders, dine Börns Favns.

Da var Stammen du, den stærke, ranke,  
 Vi Smaakviste kun omkring din Fod,  
 Men altid kjært det vil os staa i Tanke,  
 Hvor frit, hvor kjærligt du os spire lod.

Trang var Tiden — Fædrelandet sukked,  
 Krigens Byrde paa dets Skuldre laa:



Hist i en fattig Krog du sad og sukked:  
Hvor skal Brödet komme til de smaa?

Da op du stod, og ud paa Mark og Vænge  
Cincinatus lig, du Furen grov,  
Saakurven selv du bar, og dine egne Dreng  
Brugte dagligt du til Harve og til Plov.

Men naar Vaar og Høst var bragt til Ende,  
Verdsligt Bröd erhvervet til de smaa,  
Da for alle klart det var at kjende,  
Det bedre Bröd dig mest paa Hjærte laa.

Aandens Plov din Mesterhaand da førte,  
I vor Sjæl du dybe Furer drog,  
Bönnen steg, — den gode Gud bönhørte!  
Og Sædekornet faste Rødder slog.

Du kjære Læbe, som nu stum er vorden,  
Hvor utrættelig lød da din Röst  
Og satte Liv i hele Dreng-Hjorden  
Og tændte Frihedsflammen i vort Bryst.

Thi Sandhed, Lys og Frihed var din Længsel,  
Kraftig Frugt du paa dit Sekel hang,  
For Aanden at udfri af Mörkets Fængsel  
Frimodigen som faa du Sværdet svang.

Ja, du var en djærv, en aaben Kæmpe!  
Let ved Udaad blussed du af Harm,  
Da Ord og Form ej altid du mon læmpe,  
Men stundom fast du blev »bersærkevarm«.

Men og stille blid du kunde være,  
Ofte smeltet var dit stærke Sind;  
Tidt om Kvæld du sad iblandt de kjære,  
Taled rört med Taaren paa din Kind.

Stundom selv ved Harpens Stræng du rörte,  
 Oftest da for egen Kreds du sang;  
 Vexelvis i Fryd og Sorg vi hørte  
 Din rene Muses hjærtelige Klang.

Stundom greb du da Satirens Tone,  
 Mest Idylens dog din egen blev;  
 Huslig Fryd du sang, og til din Kone  
 End som Olding Elskovsvers du skrev.

Ægtemand du var, som faa vi skue,  
 Rén og trofast Favn du gav din Viv,  
 Dyb og hellig var din Ungdoms Lue,  
 Thi den fulgte dig dit hele Liv.

Saa de svandt de dyrebare Dage,  
 De svandt i Fred og Kjærlighed,  
 Tit, ja tit jeg kalder dem tilbage —  
 Og stor og stille triller Taaren ned.

Men end engang bød Herren i det høje,  
 At gamle Stamme skulde plantes om;  
 Da til Templet med de ranke Fløje,  
 Hid til Hroars gamle By du kom.

Din Virken her mig mést dog Rygtet lærte,  
 Kvistene udplantedes som du,  
 Dog véd jeg vist, at mangt et ædelt Hjærte  
 Vil længe her og komme dig i Hu.

Og her du blev — her skal i Fred du hvile,  
 Her vor dybe Tak skal dugge paa dit Støv,  
 Mens til vor Tröst det store Haab skal smile:  
 Livets Sol paa Efteraarets Løv!



# TILLÆG



*Nedenstaaende Pröve paa Elieser Gads Prosa er  
en Afskrift af Breve fra Skævinge-Tiden, skrevne  
til hans Søstersön Mægler Lars Svane.*

Skævinge, d. 25. Juli 1814.

Jovist min kære Svane! Mine Heste skal have den Ære, og jeg den synderlige Fornøjelse, at de drage Dig til Laaland for at genløse Dig Din Brud — Din snart vordende Hustru, — Gud ledsage Eder og være stedse om Eders Hjærter og Eders Bopæl. — Med den købte Hoppe er jeg naturligvis meget tilfreds, og dermed, at du har betalt den, og vil lade Pengene uaffordrede indtil høstet er, er meget vel tjent, men jeg havde ikkun en brun at sætte ved Siden af den, og da jeg er en Gæk efter gode . . . . ., kan Tanken om det disharmonerende slet ikke forene sig med mine Følelser for og imod Dig paa denne Din lykkelige Rejse. — Du faar derfor ikke den sidste Hoppe og den lysebrune Hest, men Du faar begge mine sorte Heste. — De er temmeligen parrede. — De forene Styrke med Munterhed og Sindighed, de gaar varsomt nedad, hvor Byrden er let, og modigen opad, hvor Byrden er svær, kort, de drage Dig saaledes, som den kraftfulde, muntre og sindige Brudgom vil ønske at fare frem mod sin ligesindede Brud. — Rejs altsaa med Tryghed og kom igen med Glæde. Men rejs ikke for stærkt! efter min Mening har Du 24 Mil

at lægge tilbage, og naar Du først drager fra Kjøbenhavn Løverdags Eftermiddag, maa Du ikke give Dig selv eller de, der vente Dig, Haab om at naa Maalet for Mandags Eftermiddag ved samme Tid. Naar Du kjører 4 Timer, bör Du, hvor langsomt det end synes Din Kærlighed — med et og samme Par Heste puste i 4 Timer og saaledes 24 Mil bruge 48 Timer. Med 1  $\text{œ}$  Brød burde Hestene vederkvæges hveranden (Time) Mil og med Hakkelse og Havre samt om muligen et Par Haandfulde friskt Græs ovenpaa, hver Gang Du ordenligen beder. — Tag mig disse Raad ikke ilde op; den retfærdige haver Omhu for sin Næstes Liv. — Iøvrigt anbefales Du Guds mægtige Varetægt og ønskes af os alle en ligesaa lykkelig Rejse som glædelig Gjenkomst.

Din hengivne Morbroder

*Elieser Gad.*

Da Du selv har baade Vogn og Seletøj, sender jeg Dig ikkun Heste og Kusk. Det var meget godt, om Du tog et Stykke gammelt Linned med i Vognen, for, hvis Hestene i den stærke Hede skulde blive flaaede paa Bov eller Manke, en Klud da deraf kunde klippes og dybbet i koldt Vand eller dansk Brændevin, lægges under Selen paa det flaaede Sted.

Skævinge, 27. Juni 1815.

Kære Venner!

Det har i de sidste Dage været en skrækkelig Storm og en ligesaa voldsom Regn, men i Dag er Vejret stille og Luften baade mild og klar; jo voldsommere Naturen raser, jo venligere, blidere og stadigere bliver den siden efter. I forstaa dette i sin hele Udstrækning, og at det er Eder nok, smilende imellem Eder selv, at gøre den tilsigtede Anvendelse deraf. Eders Bortrejse sidst var højst ubehagelig og

mig saa ydmygende sørgelig, som noget vel kunde være. — Mon Julie nu er rask — og paa mig gör det ganske en saadan Virkning, at man ønsker kun at kunne faa en lignende Kur for alle mine andre Skrøbeligheder. For Hidsighed finder man mig saa helbredet, at hele Huset med den fuldkomneste Tryghed gör alt, hvad de vil. Men skönt vi nu alle var glade blot ved at vide, at Julie intet fejlede, og at jeg har faaet en Helbredelse, hvortil jeg trængte, saa var vi dog meget misfornøjede med, at Rejsen til Jægerspris ikke blev bestemt aftalt, og som jeg arme Djævel nu engang skal have Skyld for alt, maa jeg ogsaa bære den i denne Henseende. I ville derfor vide, at jeg holder det for bestemt Aftale: I kommer lige til os paa Løverdags Aften og have med *Eder* den Drikkelse af Vin, som en saadan Tur nogenledes kræver. Min Søster, som jeg henter Søndag Morgen tidlig, bringer Kaffe, The og Sukker. Min Kone sørger for at skaffe nødvendig Spise. Jeg skaffer Hest og Vogn, og Professor Bentzens følger med for at hædre Selskabet. Alt dette anser jeg for afgjort, men da min Kone vil have end mere Vished, bede vi om et Par Ord med Hörrekræmmeren eller og med en anden Lejlighed, som Christian vel vil vide at (skaffe) træffe.

I hilses og ventes af os alle, men af ingen mere end af Eders hengivne

*Elieser Gad.*

Skævinge, 12. Februar 1818.

Kæreste Svaner!

Omsider er vi dog komne saa vidt, at der undertiden forløber et Par Timer, uden at vi taler om *Eder* og den sidste Kjøbenhavnertur; med det samme er jeg da ogsaa saa vidt, at jeg skötter om at skrive til *Eder*. — I vide nok, at jeg er en dygtig Økonom,



og at jeg derfor ogsaa forstaar snildeligen at holde med de Kærlighedsbeviser, en og anden stund er saa god at ødsle paa mig. Hos Økonomen spiller altid Egenkærligheden Hovedrollen, derfor skriver jeg først nu, da den langt forløbne Tid maaske kan staa mig bi i mit Ønskes Opfyldelse: jeg vilde saa gerne, at ogsaa mit Brev skulde være velkomment; ja det skulde endog særlig glæde mig, om Din gæstmilde Kone alt et Par Gange maatte have sagt: det er dog underligt, at vi intet have hørt fra dem. Nogle Gange syntes mig ordentligen, i de senere Dage, at jeg grangiveligen hørte disse Ord, hørte dem udsagte med en saadan betænkning, selv utilfreds Mine, at jeg ikke et Øjeblik længer finder det (nødvendigt) fornødent at gøre Opsættelse med at sige Eder, at jeg veed hverken, hvor jeg skal gjøre Begyndelse eller ende, dersom jeg fuldstændigen vilde tænke paa at sige Tak. Et saa behageligt Besøg have vi aldrig gjort — og dog, det er ikke blot eller fornemmelig det gode, vi modtage, der i Erindringen glæder os saa meget, nej, men vi have ret været til Huse med hverandre, vi have set Eder saa nær ved, som I virkeligen ere: saa gode og saa lykkelige! — Dette er det egentligen, hvorom vi stedse tale, som glæder saa meget, og som jeg vilde bevidne Eder. — Værer altid, hvad I var, — værer det længe, længe! — Man kan, siger en vis Skribent, endog af et Barn lugte af hvad Profession Forældrene ere; næsten underer jeg mig ved at mærke, hvor sande de ere, — men det var lige meget, jeg vil ikke ses anderledes end jeg er, og dersom det er præsteligt at elske de Gode og nedbede godt over dem, saa er det jo ingen Skam at være noget smittet af den Profession; — derfor endnu en Gang: Værer lykkelige!

Eders hengivne

*E. Gad.*

